

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

*Nepřiměřená délka soudního řízení v judikatuře
Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro
lidská práva*

Zpracoval: Lukáš Serbus

Plzeň 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma: *Nepřiměřená délka soudního řízení v judikatuře Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva* zpracoval výhradně sám a za použití vlastních sil. Veškeré informační prameny a zdroje, jež jsem ke zpracování této práce použil, jsou řádně citovány v poznámkovém aparátu pod čarou a zároveň jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

V Plzni dne 26. 3. 2014

Lukáš Serbus

Poděkování

Tímto bych chtěl především poděkovat vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Zuzaně Vostře, Ph.D., za její vstřícnost, trpělivost a zejména za odborné vedení diplomové práce a za cenné rady a připomínky, o které jsem mohl tuto práci obohatit.

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
1. Úvod	2
2. Právo na spravedlivý proces	4
2.1 Vymezení pojmu spravedlnost	4
2.2 Vymezení pojmu právo na spravedlivý proces	6
2.3 Prameny práva na spravedlivý proces	8
2.3.1 Všeobecná deklarace lidských práv	8
2.3.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	8
2.3.3 Listina základních práv Evropské unie	9
2.3.4 Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod	10
2.4 Shrnutí práva na spravedlivý proces	11
3. Jednotlivé délky a typy řízení	16
3.1 Občanské soudní řízení	17
3.1.1 Stanovení počátku a konce přiměřených lhůt	17
3.1.2 Jednotlivé lhůty v občanském soudním řízení	18
3.2 Zvláštní řízení v insolvenčních věcech	19
3.2.1 Lhůty a průměrná doba insolvenčního řízení	20
3.3 Zvláštní řízení ve věcech obchodního rejstříku	22
3.4 Trestní řízení	22
3.4.1 Stanovení počátku a konce přiměřených lhůt	24
3.4.2 Jednotlivé lhůty v trestním řízení	24
3.4.2.1 Vazební řízení	25
3.4.2.2 Přípravné řízení	27
3.4.2.2.1 Zkrácené přípravné řízení	28
3.4.2.3 Ostatní lhůty v trestním řízení	29
3.4.3 Rychlost řízení s ohledem na ostatní zásady trestního řízení	30
3.5 Správní řízení	30
3.5.1 Stanovení počátku a konce přiměřených lhůt v řízení	31

3.5.2	Jednotlivé lhůty ve správním řízení.....	32
3.5.3	Ochrana před nečinností.....	33
3.6	Shrnutí jednotlivých řízení	34
4.	Judikatura Ústavního soudu České republiky – právo na spravedlivý proces	35
4.1	Porušení základních práv z důvodů průtahů v řízení	35
4.2	Nepřiměřená doba řízení dle judikatury ÚS ČR	38
4.2.1	Kritéria ovlivňující délku řízení	39
4.3	Vliv nepřiměřené doby řízení na rozhodnutí ve věci samé.....	41
4.3.1	Kompenzace délky řízení formou zastavení trestního stíhání	41
4.3.2	Kompenzace jinou formou v trestním stíhání s ohledem na délku řízení ..	43
4.4	Nepřiměřená délka vazebního řízení.....	43
4.4.1	Možnosti nápravy nepřiměřené délky vazby	45
4.5	Shrnutí judikatury ÚS ČR ve věcech nepřiměřené doby řízení	46
5.	Judikatura Evropského soudu pro lidská práva – právo na spravedlivý proces....	47
5.1	Počátek běhu přiměřené lhůty dle judikatury ESLP.....	47
5.2	Průtahy v řízení způsobené složitostí projednávání věci v judikatuře ESLP	48
5.3	Průtahy v řízení způsobené chováním stěžovatele nebo chováním soudu.....	50
5.4	Stížnosti směřující proti České republice	52
5.5	Shrnutí judikatury ESLP	54
6.	Předběžné a následné prostředky ochrany proti nepřiměřené délce řízení.....	55
6.1	Preventivní ochrana.....	56
6.1.1	Stížnost na průtahy dle zákona o soudech a soudcích.....	57
6.1.2	Návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle zákona o soudech a soudcích	57
6.1.3	Ústavní stížnost	58
6.2	Následná ochrana	59
6.2.1	Nárok na náhradu škody	60
6.2.2	Zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu	60
6.2.3	Postup při uplatnění kompenzační náhrady	61

6.2.4 Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 jako zvláštní kompenzační prostředek	62
6.3 Shrnutí ochrany před nepřiměřenou lhůtou	64
7. Závěr	65
8. Resumé	68
9. Seznam použité literatury	71

Použité zkratky

- **ÚS** – Ústavní soud České republiky
- **ESLP** – Evropský soud pro lidská práva
- **Úmluva** – 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí, o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práva a základních svobod, ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, ve znění sdělení č. 41/1996 Sb., č. 243/1998 Sb. a č. 114/2004 Sb.m.s.
- **Ústava** – 1/1993 Sb., ústavní zákon České národní rady ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, ve znění Ústavních zákonů č. 347/1997 Sb., č. 300/2000 Sb., č. 448/2001 Sb., č. 395/2001 Sb., č. 515/2002 Sb., č. 319/2009 Sb., č. 71/2012 Sb. a č. 98/2013 Sb.
- **Listina** – 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

1. Úvod

Ve své diplomové práci, jak je již z názvu patrné, se budu zabývat tématem nepřiměřené délky soudního řízení a to jak obecně, tak především ve světle judikatury Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva.

Přiměřená délka řízení, resp. právo na spravedlivý proces, je jedním ze základních stavebních kamenů právní jistoty všech zúčastněných osob na soudním řízení. Pokud dochází ke zbytečným průtahům v řízení, dochází k oslabení právní jistoty, což jednoznačně vede ke zmenšené vymahatelnosti práv samotných nebo např. v trestním řízení ke zmenšené nápravné funkci u pachatele trestného činu.

Právo na spravedlivý proces je zakotveno nejen ve vnitrostátní úpravě, ale také v mezinárodních smlouvách, kterými je Česká republika vázána. Právě nepřiměřená délka soudního řízení tvoří v soudních řízeních u Evropského soudu pro lidská práva proti ČR, a nejen proti ní, velkou část žalob. Jak si ale vysvětlíme dále, jen malá část z nich dojde pro žalující stranu k úspěšnému konci, neboť pro délku řízení je spousta hodnotících kritérií a každý případ musí být hodnocen samostatně. Nelze tedy stanovit jednoduše délkou let, kdy je řízení již nepřipustně dlouhé.

Tuto diplomovou práci jsem si vybral také z důvodu, že pracuji v advokátní kanceláři jako pomocný asistent a tato problematika je klienty neznalých práva občas namítána, zvláště u složitějších případů, především trestních a obchodních.

V rámci struktury diplomové práce jsem zvolil členění od obecnějších otázek, jako jsou právo na spravedlivý proces a jednotlivé typy soudních řízení, až po meritorní otázky pro tuto práci, tj. judikatura Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva na dané téma.

V první části se tedy budu zabývat pojmem právo na spravedlivý proces a pojmu spravedlnosti samotné. Považuji za nutné tyto pojmy vymezit, jelikož se od nich dále odvíjí určení nepřiměřené délky soudního řízení. Tyto pojmy jsou, jak je vidět již z právních předpisů, úzce spjaty.

V druhé části rozeberu jednotlivé typy soudních řízení. Jak jsem již napsal, nelze stanovit jednoduše, kdy již začíná být délka řízení nepřiměřeně dlouhá. Tato doba není zakotvena nikde ani v právních řadách. Přiměřenost má základ

v jednotlivých typech řízení a dále je potřeba zohlednit složitost jednotlivých případů a každý případ hodnotit individuálně.

Zásadní část diplomové práce se však nachází v kapitole čtyři a pět. V těchto oddílech se budu zabývat tématem, který je i v názvu této práce, a to samotnou judikaturou ÚS a ESLP. Soudy opírají svoje rozhodnutí především o hlavu pátou (čl. 38) Listiny základních práv a svobod – Právo na soudní a jinou právní ochranu v případě Ústavního soudu a o čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv – Právo na spravedlivý proces v případě Evropského soudu pro lidská práva.

Poslední část tvoří možnost ochrany před zbytečnými průtahy, resp. nepřiměřenou délkou soudních řízení. To jak ochrany preventivní, tak ochrany následné, když je již jasné, že délka soudního řízení není zjevně přiměřená složitosti případu.

Jak bude z diplomové práce patřit, čerpal jsem především z odborné literatury a článků. Elementární je však pro určení délky řízení, tedy její nepřiměřenosti, judikatury vyšších soudů ČR, Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva. Je také základním účelem těchto soudů, aby vykládaly právo, vysvětlovali jednotlivé pojmy a doplňovali jednotlivé mezírky v něm. Proto kladu velký důraz na jednotlivé judikáty a považuji je za jeden ze základních pramenů k tomuto tématu.

Cílem této diplomové práce by mělo být srovnání současné judikatury Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva především tam, kde se dotčené soudu vyjádřili k tématu přiměřené délky řízení. Další ambicí této práce je osvětlit význam ESLP a ÚS ČR pro právní systém České republiky a to především v oblasti formování samotných zákonů pod vlivem rozhodnutí těchto soudů.

K dosažení těchto cílů použiji především metodu analýzy jednotlivých rozhodnutí a následnou komparaci těchto rozhodnutí. Pokud by došlo k rozporu, což nepředpokládám, mělo by dojít k vyhodnocení, proč mají tato rozhodnutí vnitřní rozpor.

2. Právo na spravedlivý proces

“Pocitivě žít, nikomu neškodit, každému dávat, co mu patří.“

Domitius Ulpianus

Tento citát vystihuje pohled významného římského právníka na svobodu v někdejší společnosti, tj. Řím kolem roku 200 našeho letopočtu. V dnešní době si bohužel nevystačíme s takto jednoduchou definicí, ale ve své podstatě se v ní veškeré pozitivisticky vymezené pokusy o spravedlnost odráží. Pod tuto definice se samozřejmě musím vejít i s užším pojmem práva na spravedlivý proces.

2.1 Vymezení pojmu spravedlnost

Právo na spravedlnost, resp. právo na spravedlivý proces je jedním ze základních atributů právního státu. Dle systematiky Listiny se právo na spravedlivý proces zařazuje do základních práv v rovině obecné a do práv na soudní a jinou ochranu v rovině speciální (Hlava pátá Listiny).

Bohužel se při vymezení pojmu spravedlnost nevyhneme ze začátku filozofickým otázkám. Každý z nás vnitřně cítí a chápe, co se pod pojmem spravedlnost rozumí, dle svého subjektivního postoje víc, co spravedlivé je a co nikoliv. Z důvodu subjektivity a jisté intuice u tohoto pojmu, je o to těžší schopnost definovat pojem spravedlnost pozitivisticky. V našem nebo jiném právní řádu, či v odborné literatuře nenajde uspokojivé stanovení, co právě ona spravedlnost je. Vymezení pojmu je o to složitější, že každý z nás ho chápe v jiném smyslu. Lze tedy rozdělit spravedlnost ve smyslu právním, ve smyslu etickém nebo ve smyslu sociálním.¹

Pojem spravedlnost úzce souvisí s pojmem rovnost. Právě koncepce spravedlnosti usiluje o nastolení rovnosti a to nejenom v řízení, ale obecně u všech situací. K nastolení rovnosti slouží určité koncepty spravedlnosti, kdy například „diortická spravedlnost“ usiluje o návrat v předešlý stav buď formou peněz, nebo naturálního plnění. Jde tedy o obnovení předchozího stavu, aniž by byl poškozený ve ztrátě či zisku.

¹ PŘIDAL, O., Pojem právo na spravedlivý proces v civilním řízení, Právní rozhledy 20/2010, s. 731. [Online]. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

H. L. A. Hart chápe spravedlnost jako něco, co udržuje nebo obnovuje rovnováhu a jejím hlavním pravidlem je „*Posuzuj podobné případy podobně a odlišné případy odlišně*“²

Při samotném výkonu soudní moci hovoříme právě o výkonu spravedlnosti. Bez zohlednění spravedlnosti by samotné soudní řízení postrádalo veškerý smysl. Jak jsme si již zmínili výše, vnímání spravedlnosti je do značné míry intuitivní záležitostí ještě s ohledem na subjektivní vnímání případů. Absolutní libovůle, která plyne z nejednotnosti intuitivního rozhodování, je v soudním řízení nežádoucí, právě z důvodu určité právní jistoty a možnosti jisté předvídatelnosti soudních rozhodnutí. Jak píše T. Bubík ve svém díle: „*Rozhodnutí učiněná ve jménu spravedlnosti by neměla nikdy jít nad rámec schopnosti tato rozhodnutí zdůvodnit v rámci nějaké teorie spravedlnosti, a to i za cenu ústupku vlastní intuici. Konstruktivní model vyžaduje, abychom jednali spíše na základě principů než víry.*“³

Úkolem soudu ale není pouze správná aplikace hmotněprávní úpravy, ale také nalezení spravedlivého řešení věci.⁴ Spravedlivé rozhodnutí soudu má být tedy nejen věcně správné, ale také má být přijato po řádném a spravedlivém procesu. Nelze se z logiky věci dobrat spravedlivého rozhodnutí, pokud mu předcházela nespravedlivý proces, resp. právo na spravedlivý proces bylo hrubě porušeno. Spravedlivé rozhodnutí respektuje určitý řád, hodnoty a principy. Cílem uplatňování spravedlnosti by ale mělo být nastolení přijatelného společenského řádu.⁵

Zde bychom ještě měli upozornit na jistý nesoulad mezi nutností veškerá rozhodnutí zdůvodnit v rámci nějaké teorie, a s touto myšlenkou absolutně souhlasím, se soudcovským slibem dle zákona o soudech a soudcích, který stanoví: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.*“⁶ Už v samotném slibu,

² HART, H. L. A. Pojem práva. Praha: PROSTOR, 2004, s. 161. ISBN: 80-720-103-2

³ BUBÍK, T. Filosoficky o spravedlnosti. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, s. 25. ISBN: 978-80-7395-029-3

⁴ LAVICKÝ, P. Funkční vazby občanského práva hmotného a procesního. Disertační práce. Brno: Právnická fakulta MU, 2006/7, s. 159

⁵ PŘÍDAL, O.: Pojem právo na spravedlivý proces v civilním řízení, Právní rozhledy 20/2010, s. 731. [Online]. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

⁶ §62 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) ve znění pozdějších předpisů

soudce slibuje, že bude vykládat právní řád dle svého nejlepšího vědomí a svědomí, takže zde zákonodárce implicitně stanovil určitou možnost řízení se svou intuicí.

2.2 Vymezení pojmu právo na spravedlivý proces

Stejně jako nelze jednoznačně definovat pojem svoboda, tak je těžké definovat pojem právo na spravedlivý proces. Z velké části se opět jedná o intuitivní pojem, kdy každý z účastníků tuší, co by právo na spravedlivý proces mělo obsahovat. Pokud se mu zdá, že je takovému právu porušeno, právní řád mu dává do rukou možnosti preventivní i následné ochrany. Jak jsem se setkal ve své praxi, v dnešní době minimálně každý ví, že má právo „dostat se až do Štrasburku.“

Jan Čapek dle judikatury ESLP tvrdí, že právo na spravedlivý proces znamená, *„že obě strany musejí mít možnost předložit svou věc nezávislému soudu za podmínek, které neznevýhodňují výrazným způsobem jednu z nich vůči druhé. Jde o princip „rovnosti zbraní“, který má velmi blízko k principu nediskriminace.“*⁷

Dle A. Winterové je toto právo zahrnuje *„subjektivní právo každého jednotlivce (i skupin jednotlivců) vůči státu jako povinnému subjektu na poskytnutí náležité právní ochrany tomu, kdo se jí dovolá“* a dále *„Prvky práva na spravedlivý proces jsou samo právo obrátit se k nezávislému a nestrannému soudu zřízenému zákonem (přístup k soudu), rovnost před soudem (rovnost zbraní), veřejné projednání a rozhodnutí v přiměřené lhůtě.“*⁸ Winterová dále uvádí další prvky práva na spravedlivý proces, jako jsou nezávislost soudu a soudců, právo na zákonného soudce, rovnost účastníků, právo na právní pomoc, veřejnost řízení, ústnost a v poslední řadě hospodárnost řízení. Právo na spravedlivý proces zahrnuje dle autorky i právo na exekuční titul a možnost vymáhání práva ve vykonávacím řízení.⁹

V knize autora P. Svobody právo na spravedlivý proces představuje *„Možnost pro každého jednotlivce domoci se oprávnění či splnění povinností v procesu, kde jednatel může využít veškerých právních institutů a záruk, které daný právní řád nabízí anebo by nabízet měl, neboť jsou nezbytnou součástí demokratického*

⁷ ČAPEK, J. Právní slovník evropské ochrany lidských práv. Praha: Orac, 2002, s. 318. ISBN 978-807-2017-898

⁸ WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 208 a 209. ISBN: 978-80-7201-842-0

⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Praha: Linde, 2004, s. 208 a 146 a 212. ISBN: 978-80-7201-842-0

právního státu. Spravedlivý proces nesmí zásadním způsobem znevýhodnit jednu stranu vůči druhé.“¹⁰

V neposlední řadě P. Holländer do práva na spravedlivý proces zahrnuje nutnost vyloučení osobního zájmu soudce, nebo jiného rozhodce, rozhodovat lze jen v rámci zákona či jiného předpisu, nutnost provedení nestranného dokazování a nutnost možnosti kontroly rozhodnutí vyšším orgánem.¹¹

V učebnici J. Jelínka je toto právo specifikováno následovně: *„Právo na spravedlivý proces tvoří základ práva každého jednotlivce na projednání jeho věc v řízení, které splní všechna ústavní a zákonná kritéria spravedlnosti a v jehož průběhu budou tato kritéria i beze zbytku dodržována a jehož výsledkem bude spravedlivé rozhodnutí.*“¹²

Obecné soudy a Ústavní soud ČR mají ve výkladu neurčitého pojmu jako je právo na spravedlivý proces velice důležitou roli. V nálezu Ústavního soudu najdeme přímo v právní větě jednu z definic, čím je myšleno právo na spravedlivý proces, resp. slovy ÚS pojem „správné soudní rozhodování. *„Právo na spravedlivý proces neznámá, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy, tedy i předvídatelnost postupu soudu v řízení ve věci samé.*“¹³

V dalším nálezu ÚS stanovuje právo na spravedlivý proces jako pojem neurčitý, otevřený a přesně neohraničený. Takové právo zahrnuje více subjektivních základních práv, jako jsou např. veřejnost, rychlost řízení, právo na spravedlivé projednání věci a další. Do těchto práv však patří nejen práva zaručená pozitivisticky vymezena, ale i práva a principy vyvozené judikaturou. Mezi hlavní principy patří především rovnost zbraní a kontradiktornost.¹⁴

¹⁰ Právo na spravedlivý proces bývá v literatuře někdy označováno za super/princip – viz SVOBODA, P. Ústavní základy správního řízení v České republice. Praha: Linde, 2007, s. 101. ISBN: 978-80-7201-676-1

¹¹ HOLLÄNDER, P. Základy všeobecné státovédy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 127–128. ISBN: 978-80-7380-395-7

¹² JELÍNEK, J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2007, s. 37. [Online]. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

¹³ Nález ÚS ze dne 14. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

¹⁴ Nález ÚS ze dne 22. 1. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 54/05. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

2.3 *Prameny práva na spravedlivý proces*

Právo na spravedlivý proces musí být samozřejmě pozitivisticky vymezeno v právních předpisech, aby bylo možné se jeho porušení domáhat. Toto právo je jedním ze základních práva, a proto je upraveno jak na mezinárodní úrovni, na úrovni evropských pramenů, tak na vnitrostátní úrovni. Níže si popíšeme hlavní prameny práva na spravedlivý proces od nejuniverzálnějších pramenů až po prameny účinné pouze pro ČR.

2.3.1 *Všeobecná deklarace lidských práv*

Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata a vyhlášena Valným shromážděním OSN dne 10. 12. 1948. Poskytuje základní ochranu lidských práv. Tato deklarace by měla zavazovat zúčastněné státy k postupu podle tohoto dokumentu, přestože se jedná o nezávazný a nikterak vynutitelný dokument. Právo na spravedlivý proces je zakotveno v čl. 8 deklarace: *„Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, která jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem.“*¹⁵

2.3.2 *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*

Nejvýznamnějším dokumentem Rady Evropy je právě Evropská úmluva o lidských právech. Úmluva byla podepsána v Římě 4. listopadu 1950, ratifikována všemi zeměmi byla však až o tři roky později. Československo Úmluvu ratifikovalo dne 18. března 1992 a Úmluva byla publikována ve sbírce mezinárodních smluv pod číslem 209/1992 Sb.

Právo na spravedlivý proces je v Úmluvě obsaženo především v článku 6, s názvem Právo na spravedlivý proces. V prvním odstavci není pojem přesně definován, obsahuje pouze jakási základní kritéria.¹⁶ Důležité pro tuto práci je především kritérium na projednání záležitosti veřejně a v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem. V dalších částech tohoto článku je rozebráno právo na spravedlivý proces především z pohledu trestního práva, jako jsou instituty presumpce neviny, právo na obhajobu a další. Pro účely této práce nejsou tyto zásady spravedlivého procesu zásadní.

¹⁵ Všeobecná deklarace lidských práva. Článek 8.

¹⁶ ŠIMÁČKOVÁ, K., KOLÁČKOVÁ, J. Právo na spravedlivý proces v prostoru Evropských společenství. Právní fórum, 2005, č. 11, s. 421.

Pro samotný výklad pojmu práva na spravedlivý proces je velice důležitá judikatura, v tomto případě judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Tomuto tématu je věnována samostatná kapitola, jak ostatně vychází najevo z názvu diplomové práce. Jenom na okraj bych zmínil, že právě čl. 6 Úmluvy je nejvíce napadaným článkem celé Úmluvy. Z 916 judikovaných případů ESLP v roce 2013 tvořilo 45% všech případů porušení článku 6. (Z toho 177 případů právě porušení práva na nepřiměřenou délku řízení)¹⁷

Definice spravedlivého procesu v judikatuře lze nalézt několik. Pro příklad si uvedeme jednu z nich a toto téma bude blíže definováno v samostatné části, a to v části týkající se judikatury ESLP. Právo na spravedlivý proces je v judikátu definováno jako: „*Právo jednotlivce svoji věc předložit nezávislému soudu za podmínek, které neznevýhodňují zásadním způsobem jednu stranu procesu vůči druhé.*“¹⁸

2.3.3 Listina základních práv Evropské unie

Listina základních práv Evropské unie (někdy se setkáme s názvem Charta základních práv Evropské unie), je katalogem základních práv EU. Ač byla Listina vyhlášena již ke konci roku 2000, právně závaznou se stala až ratifikací Lisabonské smlouvy, tj. 1. prosince 2009. Listina především shrnuje a specifikuje základní práva a zásady v oblasti lidských práv a svobod, která jsou obsažena v judikatuře Soudního dvora.

V samotném textu listiny je právo na spravedlivý proces upraveno v Hlavě VI. – Soudnictví, konkrétně v článku 47 a násl. Právo ve své podstatě odpovídají právům zakotveným v Evropské úmluvě o lidských právech. Pro potřeby této práce je právo na přiměřenou dobu soudního řízení začleněno do čl. 47: „*Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, ...*“¹⁹

¹⁷ Violations by Article and by State 2013. Violations by Article and by State 2013. [Online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2013_ENG.pdf

¹⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci Brandstetter v. Rakousko, ze dne 28. 8. 1991, stížnost č. 11170/84. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁹ Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02), čl. 47

2.3.4 Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod

Tak jako jsou základní práva a svobody upraveny mezinárodními smlouvami, tak je zapotřebí v naší vnitrostátní úpravě, aby tato práva byla upravena v právních předpisech s nejvyšší právní silou. Těmito předpisy u nás budou především Ústava, Listina základních práv a svobod a ostatní zákony tvořící ústavní pořádek.

Právo na spravedlivý proces je v našich vnitrostátních předpisech upraven především v Hlavě páté – Právo na soudní a jinou právní ochranu, tj. čl. 36 a následující. Někteří autoři²⁰ považují za právo na spravedlivý proces pouze čl. 36 odst. 1 Listiny, „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ Toto vymezení je však velice úzké, a pro potřeby této práce se ztotožníme s názorem ostatních autorů, že do práva na spravedlivý proces spadá celá hlava pátá Listiny.

V praxi se můžeme setkat však i s příliš širokým výkladem práva na spravedlivý proces, který může být naopak na škodu. Ústavní soud je zde především pro ochranu ústavnosti²¹ a nikoliv pro ochranu jiných subjektivních práv, vycházejících z předpisů nižší právní síly. Každý případ je potřeba posuzovat podle jeho složitosti a nelze tedy stanovit, co přesně je myšleno oním právem na spravedlivý proces. Nemůžeme zaměňovat porušení práva na spravedlivý proces s neúspěchem v řízení. Právo na spravedlivý proces se samozřejmě nemůže rovnat právu na úspěch.²² Samotnou judikaturou ÚS se ale budu zabývat v další kapitole.

Právo na přiměřenou dobu řízení je upraveno v čl. 38 Listiny.

- **Článek 38 Listiny:**

(1) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.

(2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem

²⁰ ŠIMEČEK, V. Právo na spravedlivý proces v judikatuře Ústavního soudu ČR (vybrané aspekty). In Základní lidská práva a právní stát v judikatuře ústavních soudů, Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 95.

²¹ Čl. 8 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

²² Nález ÚS ze dne 7. 9. 1995, sp. zn. I. ÚS 11/95. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>

prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

Zásadou zákonné soudce se zde nebudu zabývat, jelikož to není hlavním tématem této práce. Jenom na okraj smyslem tohoto ustanovení je, aby rozhodnutí ve věci bylo svěřeno místně, funkčně a věcně příslušnému soudu. Příslušnost a pravomoc může být stanovena pouze zákonem.

Právo na přiměřenou dobu je v Listiny stanoveno slovním spojením „bez zbytečných průtahů“. Jedná se neurčitý pojem, který je zřejmě záměrně blíže nespecifikován a nechává se na uvážení soudů, jak budou tento pojem vykládat. Průtahy v řízení jsou velice častou námitkou účastníků řízení, ale pokud se podíváme do dat zpracovaných Českým statistickým úřadem²³, průměrná délka řízení od roku 2009 klesá téměř u všech typů řízení, s výjimkou řízení v insolvenčních věcech.

2.4 Shrnutí práva na spravedlivý proces

Jak je uvedeno výše, právo na spravedlivý proces je velice komplexní pojem zahrnující v sobě velkou řadu práv a povinností. Z dikce závazných právních předpisů a judikatury ESLP, Soudního dvora Evropské unie a Ústavního soudu ČR, lze vyvodit několik zásad.²⁴

Právo na soudních ochranu především zaručuje možnost kterékoliv ze stran sporu obrátit se na nezávislého arbitra, tj. soud případně jiné specifické instituce.²⁵ V díle Jana Čapka se setkáme s definicí: „Právo na přístup k soudu je pouze jedním z aspektů tohoto práva. K tomu přistupují garance zakotvené v článku 6 odst. 1 Úmluvy, tj. garance složení soudu a průběh řízení samotný, ...“²⁶ Orgán, který o sporu rozhoduje, musí splňovat kritérium zřízení zákonem, musí být nestranný a nezávislý.

Nestrannost, nezávislost a zákonnost soudce stanovil Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 441/04: „Ústavní soud poznamenává, že

²³ Statistická ročenka České republiky 2013. Statistická ročenka České republiky 2013. [Online]. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/kapitola/0001-13-r_2013-2700

²⁴ Jedná se pouze o demonstrativní výčet hlavních zásad.

²⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci Piersack v. Belgie ze dne 1. 10. 1982, stížnost č. 8692/79. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

²⁶ ČAPEK Jan. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: (komentář s judikaturou). Praha: Linde, 2010. 2 sv. str. 164. ISBN 978-807-2017-898

pojmy nezávislého a nestranného soudu a zákonného soudce jsou součástí hmotného ústavního práva (čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny), a jejich výklad je proto jeho doménou, stejně jako je doménou Evropského soudu pro lidská práva interpretace nezávislého a nestranného tribunálu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jak Evropský soud pro lidská práva v řadě svých rozhodnutí vyložil, nestrannost soudu má dva aspekty: nestačí, že se soudce subjektivně necítí být podjatý ve vztahu k účastníkům či věci, ale i objektivně nahlíženo musí být vyloučeny oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti, přičemž i pouhé zdání v tomto směru může mít význam (např. v rozhodnutí Piersack proti Belgii ze dne 21. září 1982, § 30, soud konstatoval, že z rozhodování by měl být vyloučen soudce, u něhož existuje opodstatněná obava, že není zcela nestranný, neboť v sázce je důvěryhodnost, kterou soudní moc musí vzbuzovat v demokratické společnosti a zejména u účastníků řízení; srov. též Wettstein proti Švýcarsku ze dne 21. prosince 2000, § 42–44).²⁷

Zásada rovnosti stran je v literatuře vyjádřena jako rovnost zbraní (the equality of arm, l'égalité des armes),²⁸ tj. možnost předložit svou věc nezávislému a nestrannému soudu, v případě kdy není znevýhodněna výrazným způsobem ani jedna ze stran. Jde tedy o zákaz diskriminace, který je vyjádřen v čl. 14 Úmluvy. Druhým aspektem je rovnost postavení stran v rámci procesního práva.

Zásada veřejnosti by měla být u většiny případů dodržena, ale zákon i samotná Úmluva umožňují určité výjimky, kdy je možné se od veřejnosti řízení odchýlit. Např. u trestního řízení je kladena veřejnost především na řízení před soudem, kdežto přípravné řízení je v zásadě řízením neveřejným až tajným.

Na vyhlášení rozsudku jsou kladena přísnější kritéria, ten musí být vyhlášen vždy veřejně. Co se týká samotného řízení, Úmluva stanoví možnost vyloučení veřejnosti a tisku: „*veřejnost může být vyloučena buď po celou dobu řízení, nebo z části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku, v zájmu nezletilých, ...*“²⁹ Tato zásada se promítla například do zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, do

²⁷ Nález ÚS ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. III. 441/04. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

²⁸ ČAPEK, J.. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: komentář s judikaturou. Praha: Linde, 2010. 2 sv. str. 164. ISBN 978-807-2017-898

²⁹ Čl. 8 sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8,

§54, kde je stanoveno, že hlavní líčení se může konat veřejně na žádost mladistvého,³⁰ ergo hlavní líčení je v zásadě neveřejné.

Pro téma této diplomové práce je tato zásada přiměřené doby řízení stěžejní. Zde se jí budeme věnovat pouze okrajově, abychom jí uvedl do systému zásad a nastínili si některé její aspekty z pohledu právních předpisů i judikatury ÚS a ESLP.

Jak je patrné přímo z Úmluvy čl. 6, veškeré záležitosti by měly být projednány v přiměřené lhůtě. Ona přiměřenost lhůty je těžko definovatelná, stejně jako ostatní pojmy jako je spravedlnost, atp. Avšak ESLP má tři hodnotící kritéria, podle kterých posuzuje, zda jde o lhůtu přiměřenou. Tato kritéria byla stanovena v rozsudku ESLP ve věci Axen v. Německo z roku 1983 a jsou jimi složitost případu, způsob chování stěžovatele a způsob chování vnitrostátních orgánů.³¹

Jak je patrné z výše napsaného, nelze stanovit jednu lhůtu, při jejímž překročení by se již jednalo o nepřiměřenou dobu řízení, tato doba vždy záleží na konkrétním případě. Důležité pro samotnou přiměřenost je dle Jana Čapka: „*stanovení počátku lhůty (zahájení řízení) a konec lhůty, tj. kdy nabude rozsudek právní moci*“³².

Nepřiměřenou délku řízení dle judikatury ESLP nelze omluvit špatnou organizací soudu, nedostatečným obsazením personálu, atp.³³ Tyto okolnosti by nespadaly do důvodů vymezených ESLP v předchozích řízeních (Axen v. Německo). Navíc smluvní státy Úmluvy jsou povinny organizovat soudnictví tak, aby vyhověly požadavkům čl. 6 Úmluvy. Pokud by však průtahy byly způsobeny samotným stěžovatelem, nelze je přičítat k tíži soudu, resp. státu na délce řízení.

Pokud již k průtahům dojde, právní úprava dává stěžovateli prostředky předběžné a následné nápravy. Mezi preventivní prostředky lze zařadit stížnost na průtahy, návrh na určení lhůty a ústavní stížnost. Naproti tomu mezi kompenzační prostředky patří náhrada škody, přiměřené zadostiučinění za imateriální újmu, a

³⁰ zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), §54 odst. 1

³¹ Rozsudek ESLP ve věci Axen v. Německo ze dne 8. 12. 1983, stížnost č. 8273/78. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

³² ČAPEK, J. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: komentář s judikaturou. Praha: Linde, 2010. 2 sv. str. 165. ISBN 978-807-2017-898

³³ Rozhodnutí ESLP ve věci De Micheli v. Itálie ze dne 26. 2. 1993, stížnost č. 12775/87. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

jiné. Těmto prostředkům bude také věnována samostatná kapitola. Navíc se tyto prostředky liší podle typu řízení.

Jak již bylo napsáno, nepřiměřená doba řízení bývá velmi často namítána stěžovateli, ale z faktického hlediska laická veřejnost mnohdy neví, kdy již právě dochází ke zbytečným průtahům v řízení. Navíc tyto průtahy mohou být způsobeny samotným stěžovatelem, např. neúčastní na jednání, obstrukční chování, a jiné.

Hlavní zásady práva na spravedlivý proces byly zmíněny již výše. Kromě nich právní předpisy a judikatura zná další, které nejsou pro tuto práci zásadní, ale pro ucelený obraz je zde zmíníme. Většina z nich se týká především trestního řízení.

U trestního řízení, je pro svůj největší zásah do osobnostních práv, kladen co největší důraz na dodržení spravedlivého procesu. Mezi hlavní zásady patří presumpce nevinny, zaručeno v čl. 6 odst. 2 Úmluvy. S tímto souvisí zásada v pochybnost ve prospěch (*in dubio pro reo*).³⁴

Další práva v trestním řízení jsou pozitivisticky vymezena v čl. 6 odst. 3 Úmluvy. Mezi hlavní práva patří seznámení se s povahou a důvody obvinění. Dále právo na obhajobu, jak osobní tak právní pomoc obhájce.

Povinnost poskytnout obviněnému dostatek času na obhajobu je lehce v rozporu se zásadou rychlosti, resp. přiměřenosti doby řízení. Pokud by sám obvinění v trestním řízení vytvářel zbytečné průtahy, jen těžko by v dalších fázích řízení mohl namítat nepřiměřenou dobu řízení. V případě zastoupení obhájcem je nutné obhájci poskytnout dostatečnou dobu na přípravu k řízení.³⁵

V Úmluvě je samostatně upraveno právo na výslech svědků. Při výslechu svědků je nutnost přítomnosti jak obžaloby, tak obhajoby, aby byla dodržena další zásada, tj. rovnost v řízení. K porušení tohoto práva došel ESLP ve věci Delta v. Francie.³⁶

Posledním zmíněným právem, je právo na bezplatnou pomoc tlumočníka. Právo na tlumočníka lze odmítnout a jeho přítomnost může požadovat po celou

³⁴ Nález ÚS ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. I. ÚS 3741/11. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

³⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci Goddi v. Itálie ze dne 9. 4. 1984, stížnost č. 8966/80. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

³⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Delta v. Francie ze dne 19. 12. 1990, stížnost č. 11444/85. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

dobu řízení, tj. hlavní líčení, přípravné řízení, opravné řízení, rozhodování o vazbě a další.

Dalších zásad a práv bychom našli v judikatuře nepočítaně, ale pro účely této práce je nadbytečné zde veškeré instituty práva na spravedlivý proces vyjmenovávat a raději se zaměříme již na další kapitolu. V té si rozebereme jednotlivé typy řízení, s nimi související lhůty, pokud jsou upraveny v právních předpisech nebo judikatuře. Komparací různých řízení si ukážeme, že co je pro jedno řízení již lhůta nepřiměřená, může být v jiném řízení zcela odpovídající lhůta.

3. Jednotlivé délky a typy řízení

Pokud je něco v obecném mínění zažité, co se týká doby řízení, tak je to kategoricky vymezená doba šesti let. Dominika Barnetová v časopise Bulletin advokacie uvádí: „Obecně je vžitá představa, že za nepřiměřeně dlouhé lze považovat takové řízení, jehož délka přesáhne šest let. Takové závěry však judikatura Evropského soudu pro lidská práva nepodporuje a naopak zdůrazňuje, že je třeba vždy vycházet z konkrétních okolností daného případu.“³⁷

K takto obecné lhůtě ze samozřejmě vyjádřil i náš ÚS, který stejně jako ESLP zastává názor, že nelze jakkoliv stanovit jednu lhůtu, při jejímž překročení by se již jednalo o nepřiměřenou dobu řízení.³⁸ I v tomto případě stěžovatel namítal překročení šesti let trvání spory, a dle jeho názoru by se celá věc měla zastavit z důvodu nepřípustnosti. S tím samozřejmě ÚS nesouhlasil a judikoval již několikrát zopakovanou větu, že „délka řízení je zkoumá ve světle konkrétních okolností daného případu charakterizujících čtyři základní kritéria: složitost věci, chování stěžovatele, postup státních orgánů a význam řízení pro stěžovatele“³⁹

V této kapitole si rozebereme jednotlivé typy řízení, tj. rozdělení na civilní řízení dle občanského soudního řádu, trestní řízení dle trestního řádu a správní řízení dle správního řádu. Mezi těmito řízeními je velký rozdíl v době, která je ještě přiměřená. Samozřejmě i v rámci jednoho řízení, např. trestního je tři letá lhůta ještě přiměřená, kdežto jindy nikoliv. Pokusíme se zaměřit především na lhůty určené v právních předpisech a samotné judikatuře bychom se věnovali až v další části této práce.

Pro tuto část bude taky důležité stanovit samotný počátek běhu lhůty, který může být pro jednotlivá řízení velice rozdílný, a její konec, tj. skončení okamžiku nejistoty ohledně právního postavení určité osoby. Konec nejistoty bude ve většině případů připadat na nabytí právní moci rozhodnutí.⁴⁰

³⁷BARNETOVÁ, D.: K otázce nepřiměřené délky trestního řízení a prostředkům nápravy, zejména s přihlédnutím k judikatuře ESLP, Bulletin advokacie 5/2013, s. 31

³⁸ Nález ÚS ze dne 1. 12. 2003, sp. zn. IV. ÚS 487/03. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

³⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci Süßmann proti Německu ze dne 16. 9. 1996, stížnost č. 20024/92. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.in>

⁴⁰ ČAPEK, J. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: komentář s judikaturou. Praha: Linde, 2010. 2 sv. str. 165. ISBN 978-807-2017-898

3.1 Občanské soudní řízení

Podíváme-li se na zákonnou definici občanského soudního řízení, najdeme v příslušném předpisu toto: „*Občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.*“⁴¹ Ve vztahu k rychlosti řízení již občanský soudní řád v §6 počítá s rychlostí řízení „*V řízení postupuje soud předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná...*“⁴² Zde jde pouze o projevení tohoto základního práva i do předpisů nižší právní síly než jsou ústavní zákony, a je zcela v pořádku, že zákonodárce toto základní právo pro účastníky vícekrát zopakuje.

3.1.1 Stanovení počátku a konce přiměřené lhůty

U civilního řízení není takový problém určit počátek běhu lhůtu. Lhůta začíná běžet zahájením řízení, toto řízení se z pravidla zahajuje na návrh.⁴³ V komentáři k občanskému soudnímu řádu autor K. Svoboda tvrdí: „*Zákonem vyjmenované typy civilního řízení je možné zahájit i bez návrhu, a to usnesením soudu, které svojí funkcí nahrazuje návrh na zahájení řízení. Tato řízení jsou v současnosti upravena v ZŘS.*“⁴⁴ Je zde třeba připomenou, že úsek projednávání předcházející soudnímu řízení, nelze do přiměřené lhůty započítat.⁴⁵

Legislativa a zákonodárce by neměli klást žalobci ani žalovanému překážky. Překážka na straně žalobce může být stanovení příliš krátké subjektivní i objektivní lhůty k podání žaloby. Oproti tomu na straně žalovaného je nešťastné, aby legislativa ponechala tuto osobu v právní nejistotě z důvodu příliš dlouhé lhůty, která umožňuje podání žaloby. Jakékoliv takové ustanovení by se dalo považovat za odporující čl. 6 Úmluvy.

Konec přiměřené lhůty nastává okamžikem, kdy soud ukončí nejistotu právního postavení určité osoby. Za tento okamžik lze považovat nabytí právní moci

⁴¹ §1 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁴² §6 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁴³ §79 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.

Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s. 294. [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

⁴⁵ ČAPEK, J. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: komentář s judikaturou. Praha: Linde, 2010. 2 sv. str. 165. ISBN 978-807-2017-898

rozhodnutí. Bylo by chybné se domnívat, že právní nejistota končí dnem zahájení řízení, případně při prvním ústním jednání. Jak je patrné i po prvním ústním jednání by mohlo ze strany soudu docházet k bezdůvodnému prodlužování právní nejistoty.⁴⁶

3.1.2 Jednotlivé lhůty v občanském soudním řízení

Jednotlivé lhůty jsou zejména stanoveny v § 42 (podání), § 55 až 58 (zákonné a soudcovské lhůty, počítání času), § 204 (podání odvolání), § 233 (podání návrhu na obnovu řízení), § 240 (podání dovolání), § 450b (podání správní žaloby).⁴⁷

Při určení lhůt je důležité jejich rozdělení, které zná i samotný občanský soudní řád, tj. lhůty zákonné a lhůty soudcovské. Zákonné lhůty jsou uvedeny přímo v zákoně, a jsou závazné pro všechny účastníky a nelze takovou lhůtu prodloužit, leda lze žádat o její prominutí po zmeškání (viz § 58 OSŘ). Z dikce OSŘ plyne, že není-li lhůta stanovena zákonem, určí tuto lhůtu, jestliže to je třeba, předseda senátu.⁴⁸ Jakoukoliv soudcovskou lhůtu lze v zásadě kdykoliv prodloužit. Slovem kdykoliv je myšleno i doba, kdy již lhůta uplynula, což judikoval i Nejvyšší soud České republiky.⁴⁹

Právě prodlužování lhůt může mít za následek průtahy v řízení. V těchto případech jde však z velké části o lhůty určené účastníkům, a pokud oni sami žádají o prodloužení, musejí počítat s pozdějším rozhodnutím.

Důležité pro urychlí průběh řízení je také lhůta, která je stanovena soudu. Právě zde by zbytečné průtahy mohly značit nárok poškozené na vydání rozhodnutí, že byl nepřiměřenou délkou řízení poškozen. Některé lhůty soudu mají však pořádkovou povahu, např. odeslání písemného vyhotovení rozsudku dle § 158 OSŘ. Jejich nedodržení nemá tedy žádné procesní důsledky, ale lze z nich vyvodit pouze kárnou odpovědnost soudce případně návrh na určení lhůty dle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (zákon

⁴⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Wemhoff v. Německo ze dne 27. 6. 1968, stížnost č. 2122/64

⁴⁷ FLEGL, V. Listina základních práv a svobod v aplikační praxi ČR. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1997. s. 237
Zákony s poznámkami s. 200. ISBN: 80-7179-149-0

⁴⁸ §55 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 4517/2011 ze dne 17. 5. 2012. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz>

o soudech a soudcích).⁵⁰ Zde již se ale dostáváme k preventivní ochraně, která bude rozebrána v samostatné kapitole.

Co se týká samotných lhůt v OSŘ, uvedeme si zde jenom pár pro příklad. Lhůta pro předložení originálu podání, které bylo podáno telefaxem nebo elektronicky jsou 3 dny (§ 42). Lhůta pro podání odvolání je patnáct dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí (§ 204), subjektivní lhůta pro podání žaloby na obnovu řízení je tři měsíční, objektivní lhůta je z pravidla tři léta (§ 233), dovolání může být podáno ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu (§ 240). V tomto duchu by se dalo pokračovat ještě dále, ale bylo by to zcela bezpředmětné.

V OSŘ nenajdeme lhůty, do kdy je potřeba vydat rozhodnutí soudu. Jediná zmínka je v § 100 OSŘ, kde je kladeno soudu, aby věc projednal co nejrychleji a co nejrychleji rozhodnul. To je však zcela v souladu s Úmluvou, Listinou i judikaturou ESLP a Ústavního soudu. Několik lhůt pro rozhodnutí však v OSŘ najdeme. Jednou z nich je lhůta pro vydání předběžného opatření dle § 74 a násl. Tato lhůta je maximálně sedm dní. Již z obsahu předběžného opatření je patrné, že k jeho vydání je potřeba co nejrychlejší průběh.

3.2 Zvláštní řízení v insolvenčních věcech

Na tomto místě ještě rozebereme insolvenční řízení a dále ještě řízení ve věcech obchodního rejstříku. Insolvenčním řízení se budu zabývat také z důvodu, že již přes dva roky pracuji jako asistent u insolvenčního správce, a tudíž znám tuto problematiku nejen teoreticky, ale i prakticky.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, určuje několik lhůt a celé řízení by mělo probíhat co nejrychleji. S rychlostí počítá již samotný insolvenční zákon v § 5, kde jednou z hlavních zásad je rychlost, hospodárnost.

Právě průtahy v řízení byli jedním z důvodů přijetí nového zákon a nahrazení zákona původního, tj. zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Např. v roce

⁵⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s. 214. [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

2003, tj. jedenáct let po nabytí účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání bylo v nevyřízené agendě vedeno 9.774⁵¹ sporů a toto číslo každým rokem narůstalo.

Po přijetí insolvenčního zákona došlo k nárůstu případů, kdy navrhovatel žádal o rozhodnutí o úpadku, a to především z důvodu zavedení oddlužení, tj. řešení úpadku pro nepodnikající osoby.⁵² V roce 2013 bylo celkem podáno 37.613 insolvenčních návrhů a z toho právě 30.159 návrhů podaných samotným dlužníkem spojených s návrhem na povolení oddlužení.⁵³

3.2.1 Lhůty a průměrná doba insolvenčního řízení

Vezeme-li v potaz lhůty, které stanoví samotný insolvenční zákon, je celé řízení velice rychlé. Např. samotné oznámení vyhláškou o zahájení insolvenčního řízení, musí soud zveřejnit nejpozději dvě hodiny od doručení insolvenčního návrhu.⁵⁴ Tato lhůta je velice krátká a příslušný soud nemá možnost jakkoliv prozkoumat důvodnost návrhu. To ovšem ani nemá být cílem zveřejnění. Leč nemá zahájení insolvenčního řízení samotný charakter osvědčení úpadku dlužníka, insolvenční zákon s ním spojuje několik účinků stanovených v § 109, hlavním z nich je omezení nakládání s majetkovou podstatou.

Rozhodnutí o úpadku by měl insolvenční soud učinit neprodleně. Co se týká odmítnutí, ať už s jakéhokoliv důvodu, lhůta je zde stanovena na maximální hodnotu sedm dnů. Reálně však dochází v průměru k odmítnutí návrhu v době 38 dnů. Pouze 3% případů v letech 2008 až 2012 byla odmítnuta ve lhůtě sedmi dnů.⁵⁵ Novelou účinnou k 1. 1. 2012 byl zaveden § 128a, který se týká především šikanózních návrhů podaných věřitelem. I zde je lhůta sedmi dnů a navíc je věřiteli, který takovýto návrh podal, možné stanovit pokutu až do výše 50.000,-Kč. Z teoretického hlediska je to dobrý záměr. Ale sám znám z praxe, že i přes novelu

⁵¹ Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu. Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu. [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: http://www.cak.cz/assets/files/557/N_vrh_insolven_n_ho_z_kona_d_vodov_zpr_va.doc

⁵² §389 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁵³ Statistika ISIR za rok 2013. *Statistika ISIR za rok 2013* [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: http://insolvenni-zakon.justice.cz/downloads/statistiky/Statisticke_udaje_za_rok_2013.pdf

⁵⁴ §101 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ Závěrečná zpráva k hodnocení dopadů regulace k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1678743

se šikanózní či špatně odůvodněné návrhy podávají a to především z důvodu samotného uveřejnění potencionálního dlužníka v insolvenčním rejstříku. To může mít zvlášť v obchodní sféře nedozírné následky pro hospodaření společnosti a dalo by se říci, že jde až o porušení férové hospodářské soutěže. Navíc samotné vymazání z rejstříku nemá stanovenou žádnou lhůtu, takže je mnohdy zdlouhavé se vymazání domoci.

Po vydání zjištění úpadků dlužníka soud určí lhůtu pro přihlášení pohledávek. Ta činí u oddlužení lhůtu 30 dnů. Po přihlášení pohledávek se koná přezkumné jednání, v němž je rozhodnuto o způsobu řešení úpadku dlužníka. Přezkumné jednání bývá zpravidla měsíc po posledním možném dnu k přihlášení pohledávek. V mezidobí od prohlášení úpadku a přezkumným jednáním insolvenční správce vyhotovuje seznam přihlášených pohledávek (spolu se soupisem majetkové podstaty, zprávu o majetkových poměrech a dalších). Veškeré potřebné dokumenty musí insolvenční správce doručit nejpozději 15 dnů (resp. 10 dnů) před konáním přezkumného jednání.⁵⁶ Všechny tyto lhůty jsou stanoveny i v zákoně v § 189 a násl.

Jak je vidět z výše uvedeného, celé insolvenční řízení je velice rychlé, což je na jednu stranu velice správné, z důvodu právní jistoty i s odkazem na Úmluvu a Listinu, ale na druhou stranu je zde oslabena ochrana práv účastníků a to především z krátkých lhůt a kratší doby přípravy. Ovšem zjištění úpadku není takový problém, takže by zde delší lhůty vedly jenom ke zbytečným průtahům. Navíc celý systém funguje téměř bezproblémově od účinnosti nového zákona, tj. od 1. 1. 2008. Průměrná délka insolvenčního řízení v letech 2008 – 2012 činila pouze 84 dnů.⁵⁷

V rychlosti řízení považuji insolvenční řízení za velice vydařené, i když v praxi dochází k průtahům u některých lhůt, není to nikterak markantní. Spíše jsou někdy lhůty dost krátké, což můžu posoudit z pohledu insolvenčního správce. Někdy se setkáme, že lhůta mezi posledním dnem přihlášení pohledávky a dnem, kdy

⁵⁶ Usnesení zjišťující úpadek v řízení KSUL 71 INS 36648/2013. Usnesení zjišťující úpadek v řízení KSUL 71 INS 36648/2013. [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=10380153>

⁵⁷ Závěrečná zpráva k hodnocení dopadů regulace k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1678743

insolvenční soud vyžaduje veškeré dokumenty je 7 dnů.⁵⁸ Toto může při velkém počtu přihlášených pohledávek a jejich precizním přezkumem, co do výše, pořadí nebo pravosti, činit nemalé problém.

3.3 Zvláštní řízení ve věcech obchodního rejstříku

Ve věcech obchodního rejstříku a jiných veřejných rejstříků vstoupil v účinnost k 1.1.2014 nový zákon a to zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále je „zákon o veřejných rejstřících“). Tento zákon v podstatě přebírá právní úpravu z obchodního zákoníku.⁵⁹ Z důvodu krátké doby účinnosti tohoto právního předpisu budu vycházet především ze znění samotného zákona.

Lhůta pro rozhodnutí o návrhu zůstala stejná, jako byla v obchodním zákoníku, tedy pět dnů. Pokud příslušný soud nerozhodne v zákonem stanovené lhůtě, nastává fikce provedení zápisu a to dnem následujícím po uplynutí této pěti denní lhůty. Pokud by rejstříkový soud shledal nedostatky návrhu, zákon mu dává lhůtu 3 dnů na výzvu navrhovatele k opravě chyb. Poslední lhůtou je lhůta dvou denní, tato lhůta je zde pro promítnutí zápisu do veřejného rejstříku.

Celá úprava obchodního rejstříku zůstala v podstatě totožná s předešlou úpravou. Celé řízení je velice rychlé, což je absolutně v souladu s rychlostí řízení a přiměřeností doby řízení. Navíc je to v souladu s principem materiální publicity, tedy zásady dobré víry v pravdivost údajů zapsaných ve veřejném rejstříku.⁶⁰

3.4 Trestní řízení

Účel trestního řízení a jeho základní význam nalezneme již v trestním řádu v § 1 „*Účelem trestního řádu je upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Řízení přitom musí působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání*

⁵⁸ Usnesení zjišťující úpadek v řízení KSUL 70 INS 32031/2013. Usnesení zjišťující úpadek v řízení KSUL 70 INS 32031/2013 [Online]. [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=10430153>

⁵⁹ Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2013

⁶⁰ §980 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník v aktuálním znění

zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.“⁶¹

Zde je dobré zdůraznit, že samotná právní normy neupřednostňuje přímo pojem rychlost a hospodárnost řízení jako je tomu v civilním řízení. Trestní řád staví na první místo především náležitě zjištění trestné činnosti a spravedlivé potrestání pachatelů trestných činů. Sám trestní řád má v § 2 odst. 4 požadavek na urychlené projednání věci bez zbytečných průtahů. I ve speciálním zákonu k trestnímu řádu, tj. zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), zakotvuje projednání bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě.⁶² To samozřejmě neznámá, že by zde jakékoliv lhůty chyběly. Navíc je samozřejmě, že s plynoucím časem se vytrácí preventivní účinek potrestání. Tento názor zastává i profesor Jan Musil: „*Vlekoucí se soudní procesy, v nichž k vynesení rozsudku dochází za mnoho let, demonstrují neschopnost a nemohoucnost státních orgánů; to vede k obecnému poklesu jejich autority a k větší troufalosti delikventů.*“⁶³

Se zásadou rychlosti souvisí několik důvodů, proč je důležité usilovat o co nejrychlejší vyřešení soudního sporu. Jak již bylo zmíněno, jde o represivní účinek, tj. schopnost odradit občany od páchaní trestných činů, a preventivní účinek.

Dalším faktorem je zájem poškozeného na co nejrychlejším ukončení trestního stíhání. Rychlost je v zájmu poškozeného, ať už z důvodu psychické nebo materiální rehabilitace, ale i z důvodu samotného průběhu řízení. Zde lze spatřovat problém především v dlouhém procesu s opakujícími se výsledky, rekognicemi, případně i v kontaktu poškozeného s pachatelem.

Délka řízení má dozajista i negativní vliv na kvalitu důkazů. Je jasné, že s plynoucím časem se věcné důkazy poškozují nebo ztrácejí, svědci zapomínají nebo dokonce umírají a podobně. Je zřejmé, že ne málo trestních řízení končí z toho důvodu zprošťujícím rozsudkem nebo zastavením trestního stíhání z důvodu nedostatku důkazů.

⁶¹ § 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů

⁶² § 3 odst. 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

⁶³ MUSIL, J., Článek je textem příspěvku, který autor zařadil do sborníku Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám (uspořádali Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna), Praha: ASPI, 2008, str. 192-209.

V neposlední řadě je zde i negativní vliv na obviněného. Z důvodu presumpce nevinny na tuto osobu stále hledíme, jako by skutek, ze kterého je obviněna nespáchala. V praxi samozřejmě bohužel dochází, že obviněná osoba je skutečně nevinná, i z tohoto důvodu je potřeba usilovat o co nejrychlejší vyřešení sporu, aby se tato osoba mohla vrátit do normálního života. I ESLP uznává obviněnému, u kterého je proces nepřiměřeně zdlouhavý, finanční zadostiučinění, neboť trpí „stavem úzkosti, mrzutosti a nejistoty“⁶⁴

3.4.1 Stanovení počátku a konce přiměřených lhůt v řízení

Jak je patrné z literatury, počátek trestního řízení soud stanovil okamžik, kdy je vzneseno trestní obvinění. Tato doba však není ve všech případech dodržena a za počátek je potřeba považovat jinou dobu. Někdy formální obvinění, tj. oznámení osobě, že byla obviněna ze spáchání trestného činu, může předcházet jiný úkon. Jedná se především o vzetí do vazby, kdy osoba ještě nebyla oficiálně obviněna, ale očekává se tak v nejbližší době.⁶⁵

Konec lhůt je podobně jako u civilního řízení stanoven na den, kdy nebyl právní moci rozsudek. Zde se jedná o rozsudek, kterým bylo rozhodnuto o vině a trestu obžalovaného.

3.4.2 Jednotlivé lhůty v trestním řízení

Celé trestní řízení je na lhůty více rigidní než civilní řízení. Je tomu hlavně z důvodu většího zásahu do osobnostních práv na straně obviněného, kde za největší zásah lze považovat omezení osobní svobody ve formě vazby, případně výkonu samotného trestu.

Trestní řád stanoví především tyto lhůty v § 60 a 61 (počítání a navrácení), § 71 (trvání vazby), § 75 a 76 (zadržení), § 143 (podání stížnosti), § 248 (podání odvolání), § 266a (podání stížnosti pro porušení zákona).⁶⁶ Krom těchto lhůt zná samozřejmě trestní řád i jiné předpisech, jako je zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o státním zastupitelství a jiné.

⁶⁴Rozhodnutí ESLP ve věci Riccardi Pizzati v. Itálie ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 62361/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

⁶⁵ ČAPEK, J. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: komentář s judikaturou. Praha: Linde, 2010. 2 sv. str. 166. ISBN 978-807-2017-898

⁶⁶ FLEGL, V. Listina základních práv a svobod v aplikační praxi ČR. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 1997. xx, 237 s. Zákony s poznámkami. s. 200. ISBN: 80-7179-149-0

Za nejvýznamnější institut lze považovat vazbu a od dní odvozené zadržení a zatčení. Jedná se totiž o největší zásah do práva obviněného. Zadržení je upraveno v § 75 a násl. trestního řádu. Zadržení je dle zákona možná, splňuje-li obviněný některý z důvodů vazby dle § 67. Zadržení má povahu opatření a tudíž proti němu není možný opravný prostředek.⁶⁷ Osoba zadržená musí být maximálně do 48 hodin odevzdána soudu, který ve lhůtě 24 hodin rozhodne o jejím vzetí do vazby nebo že jí propouští na svobodu. Obě lhůty se počítají a momento ad momentum (od okamžiku do okamžiku) a není pro ně rozhodné, zda připadají na den pracovního klidu a podobné. Při překročení kterékoliv z lhůt je jednáno ve prospěch obviněného, pokud lhůta marně uplyne, aniž by bylo rozhodnuto, je osoba obviněná propuštěna na svobodu.

Institut příkazu k zatčení je podobný zadržení. Vydává se na osobu obviněnou, pokud je dán některý z důvodů vazby a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet. Lhůta, kdy může být osoba zatčena, je kratší než u zadržení, činí 24 hodin a dalších 24 hodin má soud na to aby rozhodl o vzetí zatčeného do vazby. Navíc je na policejní orgán kladen další úkol, a to vyznačení přesného okamžiku dostižení obviněného. Tento okamžik je rozhodující pro počítání lhůty 24 hodin i pro eventuální započítání vazby.⁶⁸ Pokud nejsou lhůty dodrženy, nastává stejný důsledek jako u zadržení, tedy propuštění obviněného na svobodu.

3.4.2.1 Vazební řízení

Vazební řízení je svou délkou i účelem nejzávažnějším institutem omezení osobní svobody. Proto jsou zde stanovena jak zvláštní práva obviněného, který vazební řízení vykonává, tak přesně stanovené délky vazby.

Vazbu trestní řád vymezuje v § 67 a násl. Právní předpis zná tři důvodu vazby. Je to vazba útěková (§ 67 písmeno a), vazba koluzní (§ 67 písmeno b) a vazba předstižná (§ 67 písmeno c).

Vazba by měla být zásadně použita až fakultativně, na což klade ještě větší důraz zákon o soudnictví ve věcech mládeže v § 46. Vazba je tedy opatřením výjimečným a měla by jí předcházet jiná opatření, jako jsou např. předběžná

⁶⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 857. [Online] [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

⁶⁸ Tamtéž

opatření v § 88b a násl. trestního řádu. Navíc naplnění některého z vazebních důvodů ještě samo o sobě neodůvodňuje nutnost vzít obviněného do vazby, pokud zde nejsou skutečně objektivní okolnosti tomu nasvědčující.⁶⁹

Samotná délka vazby je vymezena v trestním řádu následovně. Celková doba vazby nesmí přesáhnout:

- Jeden rok, je-li stíhání vedeno pro přečin (tj. všechny nedbalostní trestné činy a trestní čin úmyslné, u kterého trestní zákoník stanovuje maximální dobu odnětí svobody pět let);
- Dva roky, je-li stíhání vedeno pro zločin (tj. všechny trestné činy, které nejsou přečiny, a horní sazba odnětí svobody nepřesahuje deset let);
- Tři roky, je-li stíhání vedeno pro zvlášť závažný zločin (tj. trestný čin, pro který trestní zákoník stanoví horní hranici odnětí svobody vyšší než deset let);
- Čtyři roky, u zvlášť závažných zločinů, pro které trestní zákoník umožňuje uložit výjimečný trest.⁷⁰

V trestním řádu je možné najít speciální dobu pobytu ve vazební věznici a to z důvodu uvedené v § 67 písm. b), tj. vazba koluzní. U tohoto vazebního důvodu může být maximální délka vazby v délce tří měsíců. I zde jsou ale přípustné výjimky, např. z důvodu, že obviněný již mařil vyšetřování.

Samotnou rychlost vazebního řízení zdůrazňuje i sám trestní řád. Jedna třetina maximální délky vazby by měla připadnout na přípravné řízení a zbývající dvě třetiny by měly být zaměřeny na řízení před soudem. Z pohledu zásada trestního řízení je zcela správné, že větší část doby je zaměřena práva na řízení před soudem.⁷¹ Navíc samotné přípravné řízení je z větší části neveřejné a slouží pouze k prověřování a vyšetřování, zda se mohl daný skutek stát. Samotné rozhodnutí o vině a trestu je právě na soudním orgánu.

Pokud není přípravné řízení nebo řízení před soudem skončeno ve stanovené lhůtě, musí být obviněný nejpozději v poslední den lhůty propuštěn na svobodu. Propuštění musí proběhnout neprodleně. Dle judikatury ESLP je dvanácti hodinová

⁶⁹ Nález ÚS ČR ze dne 12. 9. 1996, sp. Zn. I. ÚS 62/96. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

⁷⁰ § 72a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ Srovnání např. § 2 odst. 10 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů

prodleva, mezi rozhodnutím o propuštění na svobodu a skutečným propuštěním, nepřijatelná, neboť již odpadly veškeré důvody omezení osobní svobody.⁷²

Speciální úprava vazby je v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, což je opět v pořádku s ohledem na zvýšenou ochranu práv dětí a mladistvých. Ty jsou oproti trestnímu řádu zkráceny, a to na dva měsíce, resp. šest měsíců u zvlášť závažného provinění.⁷³

3.4.2.2 Přípravné řízení

Další důležitou částí trestního řízení je přípravné řízení. Navíc nám pro tento případ trestní řád poskytuje pozitivisticky uvedené lhůty přímo v právním předpisu.⁷⁴ Jde sice o lhůty, které lze na žádost orgánu, který daný úkon provádí, prodloužit, ale přesto jsou důležité.

Přípravné řízení lze rozdělit na dobu před zahájením trestního stíhání, tzv. prověřování a dobu od zahájení trestního stíhání do doby podání obžaloby, tzv. vyšetřování. V prověřování jde především o to zjistit, zda mohl být daný trestný čin spáchán a zda jej mohla spáchat osoba, která má být obviněna.

Lhůty pro skončení prověřování jsou stanoveny pro policejní orgán následovně:

- Dva měsíce, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, a nekoná se zkrácené přípravné řízení;
- Tři měsíce, patří-li věc do příslušnosti okresního soudu;
- Šest měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu.⁷⁵

Jak již bylo zmíněno, jde o lhůty, které mohou být na žádost prodlouženy. Ale žádost o prodloužení musí být dožadujícím orgánem náležitě odůvodněna, proč nebylo možné dodržet zákonné lhůty, které úkonu je ještě potřeba provést a jak dlouhou dobu bude ještě prověřování trvat.⁷⁶

⁷² Rozhodnutí ESLP ve věci Labita v. Itálie ze dne 6. 4. 2000, stížnost č. 26772/95. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

⁷³ § 14 odst. 3 věta za středníkem zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁴ § 159 odst. 1 a § 167 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů,

⁷⁵ § 159 odst. 1, zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů,

⁷⁶ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2500. [Online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

Pokud je prověřování skončeno, může být zahájeno trestní stíhání. Jeho hlavní náplní je především vyšetřování, tj. co nejrychlejší opatření důkazů důležitých pro řízení před soudem a co nejrychlejší postavení obviněného před soud, resp. podání obžaloby.

Maximální lhůty pro vyšetřování jsou tyto:

- Dva měsíce, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce;
- Tři měsíce, patří-li věc do příslušnosti okresního soudu.⁷⁷

Stejně jako u prověřování lze lhůty na žádost orgánu prodloužit. Je zajímavé, že zde již trestní řád nepočítá se lhůtou pro zbývající řízení, a to řízení, která v prvním stupni spadají do příslušnosti krajského soudu. Zákonodárce tím zřejmě předvídal již složitost daných řízení a bylo by spíše kontraproduktivní zde na vyšetřující orgán klást ještě zvýšené nároky na rychlost. Ale samotné vyšetřování musí být i v tomto případě rychlé a nemělo by docházet ke zbytečným průtahům.

3.4.2.2.1 Zkrácené přípravné řízení

Novelou k 1. 1. 2002 byl do trestního řádu zaveden institut zkráceného přípravného řízení.⁷⁸ Jde o veliký pokrok a to zejména ke zrychlení samotného trestního řízení v případech, kdy by bylo klasické řízení zbytečné zdlouhavé a formální, z důvodu jasnosti případu.

Zkrácené přípravné řízení lze konat v případech kdy je v prvním stupni příslušný okresní soud a horní hranici trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let. Dále podezřelý byl přistižen při činu či bezprostředně po něm nebo při prověřování byli zjištěny skutečnosti, kde lze předpokládat, že podezřelého bude možné postavit před soud v zákonných lhůtách pro zkrácené přípravné řízení.⁷⁹

Zkrácené přípravné řízení je třeba skončit nejpozději do dvou týdnů od sdělení podezřelému, z jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován.

⁷⁷ § 167 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁸ Zákon 265/2001 Sb., zákon kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

⁷⁹ § 179a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Dobré pro praxi je i to, že se zkrácené přípravné řízení využívá v hojné míře. Např. v obvodu Vrchního státního zastupitelství Olomouc bylo v roce 2012 vyřízeno 23 069 věcí, na které bylo použito zkrácené přípravné řízení. To je z počtu 143 144 případů velice příznivé číslo.⁸⁰

3.4.2.3 Ostatní lhůty v trestním řízení

Krom výše uvedených lhůt pro samotné zrychlení trestního řízení zná trestní řád řadu dalších. Jsou to například níže demonstrativně uvedené lhůty.

Pro právní jistotu jsou důležité opravné prostředky. Jedním z nich je stížnost dle § 143 trestního řádu. Lhůta pro její podání je tři denní od oznámení usnesení. Jako další opravný prostředek lze uvést odvolání. Jeho lhůta dle § 248 je stanovena na osm dní od doručení opisu rozsudku. Je tedy zřejmé, že lze v případě více obviněných rozlišovat relativní a absolutní právní moc rozhodnutí a s ní se odvíjející právní jistotu. To ovšem není hlavním účelem této práce.

Z mimořádných opravných prostředků lze uvést dovolání a lhůtu dvou měsíců od doručení rozhodnutí dle § 265e. Dále obnovu řízení, kde je stanovena pouze lhůta v neprospěch obviněného v délce jedné poloviny promlčecí doby trestného činu.⁸¹ U obnovy řízení ve prospěch obviněného není lhůta stanovena. Zákodárce tak učinil z důvodu důrazu na objasnění materiální pravdy.

Jako poslední mimořádný opravný prostředek lze uvést stížnost pro porušení zákona. Jedinou lhůtou, se kterou trestní řád počítá, je lhůta 14 dnů pro odůvodnění stížnosti. Jak ale vychází z judikatury ÚS ČR stížnost pro porušení zákona by měla být považována za velice výjimečnou a to především z důvodu prolomení principu nezměnitelnosti rozhodnutí. Dle výroku ÚS: „*Na rozdíl od všech ostatních opravných prostředků upravených v trestním řádu toliko stížnost pro porušení zákona přísluší pouze jedné procesní straně – státu.*“⁸² Veškeré opravné prostředky samo o sobě řízení prodlužují a mělo by se jich tedy užívat pouze v nejnutnějších případech. U stížnosti pro porušení zákona hlavně z důvodů nápravy vadného pravomocného rozhodnutí a případně z důvodů usměrnění soudní praxe.

⁸⁰ Zpráva o činnosti Vrchního státního zastupitelství v Olomouci za kalendářní rok 2012, [Online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/Soud/soud.aspx?o=204&j=214&k=2042&d=328972>

⁸¹ § 34 Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸² Nález ÚS ze dne 31. 10. 2001 sp. Zn. Pl. ÚS 15/01. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

3.4.3 Rychlost řízení s ohledem na ostatní zásady trestního řízení

Pozitivní přístup důsledek řízení byl zmíněn výše (Ochrana obviněného, kvalita důkazů a další), ale přílišný důraz jen na rychlost řízení může vést k opomíjení dalších důležitých zásad pro trestní řízení.

Za velice ohrožené zásady přílišnou rychlostí řízení lze považovat zásadu materiální pravdy, zajištění práva na obhajobu, zásadu legality, zásadu ústnosti a veřejnosti řízení. Opět zde použijí názor prezentovaný profesorem Janem Musilem: „*Problémem těchto zásad je totiž to, že jejich dodržování je mimo jiné spojeno se značnými časovými nároky, nelze je realizovat jednoduše a bez jistého časového prostoru*“⁸³

Rychlost řízení by měla být dodržena, ale na každou cenu. Jednou z cest je využívání odklonů v trestním řízení, které značně zrychlují řízení. Jsou jimi hlavně podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a trestní příkazy. Možnost upustit od přílišného formalismu v řízení a odstranit obstrukce, které může způsobovat účastník řízení (oblast doručování).

3.5 Správní řízení

Definice správního řízení je vymezena přímo v právním předpise, a to v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů v § 1: „*Tento zákon upravuje postup orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků 1) a jiných orgánů, právnických a fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (dále jen "správní orgán")*“⁸⁴

Rychlost řízení a hospodárnost je uvedena v zákoně a to v § 6 a násl. správního řádu. V celé hlavě druhé první části správního řádu jsou ostatně vymezeny základní zásady činnosti správních orgánů. V § 6 je rychlost a hospodárnost vymezena následovně: „*Správní orgán vyřizuje věci bez zbytečných průtahů. Nečiní-li správní orgán úkony v zákonem stanovené lhůtě nebo ve lhůtě přiměřené, není-li zákonná lhůta stanovena, použije se ke zjednání nápravy ustanovení o ochraně před nečinností (§ 80)*“⁸⁵

⁸³ MUSIL, J., Článek je textem příspěvku, který autor zařadil do sborníku Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám (uspořádali Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna), Praha: ASPI, 2008, str. 192-209.

⁸⁴ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵ § 6 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

V druhém odstavci výše zmíněného paragrafu se praví, že správní orgán by měl postupovat tak, aby nikomu nevznikaly zbytečné náklady. To spíše než se zásadou rychlosti souvisí se zásadou hospodárnosti. Zde je ovšem potřeba dát přednost možnosti hájení práva účastníkovi řízení a zásada hospodárnosti nesmí být brána jako absolutní. Viz názor Vrchního soudu: „*Užitím zásady hospodárnosti správního řízení (§ 3 odst. 2 spr. ř.) nesmí být účastník řízení zbaven možnosti účinně hájit svá práva.*“⁸⁶

3.5.1 Stanovení počátku a konce přiměřených lhůt v řízení

Pro naše potřeby je opět třeba stanovit, kdy začíná běžet počátek lhůty, abychom byli schopni tvrdit, že trvající lhůta je již zjevně nepřiměřená.

Správní řád zná fakticky dva způsoby jak zahájit správní řízení, resp. počátek běhu lhůty. Vše je uvedeno v hlavě šesté správního řádu, v § 44 a násl. První z možností je zahájení řízení na žádost dle § 44 správního řádu. Ze zákonné dikce plyne, že řízení na žádost je zahájeno dnem, kdy žádost nebo jiný návrh, došel věcně a místně příslušnému správnímu orgánu.

Druhou z možností je zahájení řízení z moci úřední dle § 46 správního řádu. Toto řízení je zahájeno dnem, kdy správní orgán oznámil zahájení řízení účastníkovi. Dle komentáře ke správnímu řádu autora L. Jemelky: „*Z moci úřední neboli ex officio se zahajují taková řízení, na kterých existuje určitý veřejný zájem a jejichž zahájení není pouze v zájmu konkrétní osoby. Ačkoli může být k tomuto řízení podán podnět, nedochází jeho doručením příslušnému správnímu orgánu automaticky k zahájení řízení, protože je vždy na zvážení správního orgánu, zda řízení zahájí, nebo nikoli.*“⁸⁷ Jak je patrné z komentáře, je přímo stanoveno, aby byla zachována především hospodárnost řízení a to z ustanovení, že ne ve všech podmínkách, musí automaticky vyjít zahájení řízení.

Při podání podnětu je zásada rychlosti řízení stanovena v § 42 správního řádu a to tak, že správní řád zakotvuje, že ve lhůtě třiceti dnů musí být ten, kdo podal podnět vyrozuměn a zahájení řízení nebo o neshledání důvodů k zahájení řízení z moci úřední. Nejdůležitější lhůty budou rozebrány v další kapitole.

⁸⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu sp. Zn. 7 A 157/1995. Dostupné z: www.nsoud.cz

⁸⁷ JEMELKA, L., PONDĚLNÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D.: Správní řád. Komentář. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 348. Online. (cit. 2014-02-27). Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

Konec právní nejistoty a běhu přiměřených lhůt je dnem nabytí právní moci rozhodnutí ve věci samé, tj. dle učebnice D. Hendrycha: „*Rozhodnutí je konečné v tom smyslu, že je již nelze napadnout řádným opravným prostředkem (formální stránka právní moci) a je závazné a nezměnitelné (materiální stránka).*“⁸⁸

3.5.2 Jednotlivé lhůty ve správním řízení

Zásada rychlosti je konkretizována především v ustanovení § 71 správního řádu, kde jsou stanoveny lhůty pro vydání rozhodnutí.⁸⁹ Další lhůty jsou např. v § 61 odst. 2 (předběžná opatření), § 13 (dožádání), § 42 (podněty) § 80 (ochrana před nečinností), § 83 (odvolání), a další.

Za nejvýznamnější ustanovení správního řádu ohledně rychlosti řízení lze jednoznačně považovat lhůtu pro vydání rozhodnutí dle § 71. Ze zákona má správní orgán vydat rozhodnutí bez zbytečného odkladu. Pokud to není možné je povinen vydat rozhodnutí nejpozději do třiceti dnů a k nim může být připočítána lhůta dalších třiceti dnů v případě zvýšené složitosti případu, a to především v případě nutnosti ústního jednání, místního šetření a jiných, celkem je tedy maximální doba pro vydání rozhodnutí šedesát dnů.

Zvláštní zákony můžou samozřejmě určit jiné lhůty, a to jak kratší tak delší, než zná správní řád. Je to např. § 27 zákon o azylu, který určuje lhůtu pro rozhodnutí devadesát dnů. Dále § 169 odst. 4 zákona o pobytu cizinců na území ČR, kde je lhůta pro rozhodnutí o vyhoštění extrémně krátká a to sedm dní.

Tyto lhůty vycházejí z objektivních okolností, které jsou potřeba ve většina případů pro vydání rozhodnutí. Dle učebnice správního práva autora D. Hendrycha: „*Lhůty jsou v obecné úpravě nastaveny tak, aby pro různá správní řízení počítaly s průměrnou náročností jejich fází: zahájení, opatřování podkladů, dokazování, případné ústní jednání, hodnocení důkazů, možnost účastníků vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, písemné vyhotovení rozhodnutí a jeho vydání. Tento časový sled činností se vyskytuje s různými obměnami u všech rozhodnutí, které*

⁸⁸ HENDRYCH, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 401. [Online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

⁸⁹ JEMELKA, L., PONDĚLNÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D.: Správní řád. Komentář. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 348. Online. (cit. 2014-02-27). Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

správní orgán činí, včetně rozhodnutí procesních (při vedení řízení), a tudíž i ve všech stádiích správního řízení.“⁹⁰

3.5.3 Ochrana před nečinností

Tomuto tématu bude věnována samostatná kapitola, takže se mu zde budu věnovat pouze krátce.

Správní řád poskytuje ochranu před nečinností především v § 80. Zde je pověřen nadřízený orgán dohledem a možností uložení opatření proti nečinnosti. Správní řád zná několik možností náprav, jako jsou např. příkázání orgánu něco konat, pověřením jiného správního orgánu rozhodnout, nebo může dokonce o věci rozhodnout sám.

V části, která se týká vydávání rozhodnutí, zákonodárce počítal s tím, aby se nedodržení lhůt nemohl dovolat ten, který tyto průtahy sám způsobil, například neposkytnutím dostatečné součinnosti. To samozřejmě ale neznamená, že by správní orgán mohl postupovat v řízení se zbytečnými průtahy. Z logiky věci plyne, že rozhodnutí ale nebude možné vydat ve lhůtě třiceti, resp. šedesáti dnů.

Jak vychází z judikatury Nejvyššího správního soudu, lhůta pro vydání rozhodnutí může být správním orgánem překročena v případech, kdy účastník neposkytuje dostatečnou součinnost. Ale rozhodnutí nesmí být vydáno se zbytečnými průtahy, v tomto případě překročení lhůty o devět měsíců, a to především s ohledem, že správní orgán musí činit úkonu na účastníkovi nezávislém. Zde se jednalo o zbytečné průtahy s vyhotovením, resp. nevyhotovením znaleckého posudku v přiměřené lhůtě.⁹¹

Další možností ochrany je postup dle speciálního zákona, a to zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Zde je nedodržení lhůt považováno za nesprávný úřední postup. Ale tímto tématem se budu zabývat až v nadcházející kapitole.

⁹⁰ HENDRYCH, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 399. [Online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

⁹¹ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17. 2. 2011, sp. Zn. 62 A 8/2010.

3.6 *Shrnutí jednotlivých řízení*

Hlavní účelem této kapitoly bylo shrnout současnou zákonnou úpravu jednotlivých řízení, s ohledem na určení lhůt přímo v právním předpise.

Leč jsou některé lhůty přímo stanoveny v zákonech, jedná se ve většině případů pouze o pomocné lhůty, které se dají prodlužovat a z jejich nedodržení nemusí automaticky plynout odškodnění případné újmy. To ovšem v žádném případě neznamená, že by si dotčený orgán, ať již je jím soud nebo jiný orgán veřejné moci, mohl počínat libovolně a lhůty absolutně nedodržovat.

V občanském řízení, jsou lhůty stanoveny nejvíce volně a v právním předpisu najdeme jen několik zákonem stanovených lhůt, např. u předběžného opatření, odvolání, atp. Naopak v trestním řízení je většina lhůt stanovena přímo. Je tak zcela v pořádku s ohledem na největší zásah do základních práv člověka. Ale i zde je některé lhůty možné prodlužovat, např. u přípravného řízení. Ale nikoliv u tak zásadního zásahu jako je omezení osobní svobody, zde jakékoliv překročení lhůty jde k dobru dotčené osoby, většinou obviněného. Posledním rozebraným řízením je správní řízení, kde je podobně jako v trestním řízení stanovena většina lhůt. V správním řádu je asi nejlépe stanoveno pro laickou veřejnost, jak dlouho má takové správní řízení trvat. I zde však nejde o absolutní pojem, ze kterého není možný exces.

Zde se právě dostáváme k další části diplomové práce a to k judikatuře soudů, především Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva. Právě judikatura má zásadní význam pro určení kdy je lhůta řízení přiměřená a kdy nikoliv. Bylo by naopak nešťastné, aby se numericky stanovila doba řízení, která by měla za následek porušení práva na spravedlivý proces, resp. přiměřenou dobu řízení. Každý případ je totiž originální a ke každému z nich se musí přistupovat jednotlivě a zkoumat ho s ohledem na konkrétní okolnosti.⁹²

⁹² Nález ÚS ze dne 1. 12. 2003, sp. zn. IV. ÚS 487/03. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

4. Judikatura Ústavního soudu České republiky – právo na spravedlivý proces

Cílem předchozí kapitoly bylo především stanovit lhůty tak, jak jsou prezentovány v právních předpisech a jak si zákonodárce představoval jejich ideální začlenění do praxe. Situace se však v praxi může velice lišit od ideálního stavu, že veškeré zákonné lhůty budou absolutně dodržovány. Tento exces je v praxi spíše pravidlem a je právě na soudu aby zákony a jejich obsah uváděl v život a případně ujasňoval určité nejasnosti a doplňoval mezery.

V této kapitole si nastíníme některé judikáty vyřčené Ústavním soudem ČR k tématu spravedlivého procesu a především k dodržování nebo nedodržování přeměřených lhůt v řízení. Průtahy v řízení bývají velmi časté, např. v trestním řízení je namítáno k Ústavnímu soudu několik desítek případů.⁹³

Jak bylo napsáno výše, nelze numericky stanovit, kdy je lhůta přiměřená a kdy nikoliv. Záleží vždy na konkrétních okolnostech případu a tam kde je např. tří letá lhůta už překročením meze přípustnosti doby řízení, může být v jiném případě absolutně v pořádku.⁹⁴

Nejprve si objasníme rozhodnutí ÚS, která stanoví, jaká základní práva jsou porušována z důvodu průtahů v řízení. Dále si stanovíme jednotlivé doby, kdy je již doba řízení nepřiměřená a s tím související kritéria, která jsou pro zohlednění doby řízení důležitá. V poslední řadě nastíníme možnost nápravy podáním samotné ústavní stížnosti, případně jiné možnosti nápravy, a to jak předběžné tak následné.

4.1 Porušení základních práv z důvodů průtahů v řízení

Ústavní soud v několika svých nálezech judikoval porušení práva na spravedlivý proces garantovaný čl. 36 Listiny ve spojení čl. 38 Listiny a čl. 6 Úmluvy. Jednalo se o následující nálezy.

V nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. IV. ÚS 358/98 se soudci ÚS zabývali právě nepřiměřenou dobou řízení. V tomto případě se jednalo o obchodní spor na Krajském soudu v Praze. Z nálezu ÚS soudu vyšlo následující: „Po dobu tří let i přes opakované urgencye stěžovatele nejenže neučinil žádný

⁹³ MUSIL, J., Článek je textem příspěvku, který autor zařadil do sborníku Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám (uspořádali Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna), Praha: ASPI, 2008, str. 192-209.

⁹⁴ Nález ÚS ČR ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 599/2000. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

*procesní úkon, ale od června 1997 nedoručil žalovanému k vyjádření změnu žalobního návrhu stěžovatele, ...*⁹⁵ Dotčený soud následně ve sporu argumentoval obecně známou okolností, a to přetížeností soudu a nedostatkem kvalifikovaného personálu. I zde se ÚS vyjádřil ve prospěch stěžovatele, že v žádném případě nemůže jít k tíži účastníků špatná organizace soudu. Ba naopak je věcí státu organizovat své soudnictví tak, aby principy zakotvené v Listině mohly být respektovány. Ústavní soud zde dotčenému soudu uložil povinnost neprodleně ve věci jednat.

Dalším obecným rozhodnutím ÚS je nález ze dne 16. 1. 2004 sp. zn. I. ÚS 600/03. V tomto případě byl proti platebnímu rozkazu podán odpor a po dobu delší než jeden rok a tři měsíce nedošlo ve spisu k žádné změně. Stěžovatel se tedy obrátil na ÚS z důvodu porušení svých základních práv, především práva na spravedlivý proces a přiměřenou dobu řízení. Žalovaný soud opět namítal, že pochybení není na jeho straně, ale jedná se o přetíženost soudu a případ byl přidělen dle rozpisu příslušnému senátu. Záleží také na tom, kdo průtahy v řízení způsobil. To judikoval i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 600/03 „*Pro účely posuzování průtahů v řízení je nicméně klíčovým faktorem skutečnost, zda průtahy spočívají toliko na straně státní moci (soudu) nebo jsou vyvolávány také jednáním účastníků řízení či přímo stěžovatelem.*“⁹⁶ Tento názor zastává i ESLP.⁹⁷ Ústavní si soud si je vědom přetížeností soudů a rozhodnutí v individuálních případech neřeší celý sektorový problém. Z důvodu ochrany základních práv stěžovatelů a ochrany před mezinárodními žalobami mířené proti ČR je nucen rozhodnout ve prospěch stěžovatele.

V neposlední řadě je důležitým zdrojem nález ÚS ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04. Jedná se o nález s velkým významem a vztahem k trestnímu řízení, neboť zde ÚS judikoval možnost relevance délky řízení s možností snížení výměry délky trestu. Tématu nápravy bude věnována celá samostatná kapitola, ale považuji za nutné zde již tento judikát prezentovat.

V zásadě se judikatura jak Ústavního soudu, tak Nejvyššího soudu staví spíše negativně k propojení délky řízení a promítnutím této délky do rozhodnutí ve věci

⁹⁵ Nález ÚS ČR ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. IV. ÚS 358/98. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

⁹⁶ Nález ÚS ČR ze dne 16. 1. 2004, sp. zn. I. ÚS 600/03. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

⁹⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Zimmermann a Steiner v. Švýcarsko, Guincho v. Portugalsko, Erkner a Hofauer v. Rakousko. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

samé, v tomto případě snížením trestu, resp. až možností zastavení trestního stíhání.⁹⁸ Jen velmi zřídka je možné rozhodnout o přímé souvislosti mezi délkou řízení a projevením se do délky trestu.

Ústavní soud dovodil několik kritérií, které je potřeba zkoumat, aby vůbec mohl být splněn požadavek na možný zásah do rozhodnutí samého, formou změnou výší trestů. Prvním faktorem je především to, kdo způsobil ony průtahy v řízení, zda orgány činné v trestním řízení nebo sám obviněný. Dále je to složitost případu, rozsah dokazování, a další. K průtahům, které způsobil sám obviněný přihlížet nelze. Druhým faktorem je posouzení účelu trestu jak ho zná § 23 odst. 1 trestního zákona.⁹⁹ (Pro srovnání aktuální trestní zákoník nezná účel trestu, a ponechává ho na nauce. K relevantním okolnostem pro výměru trestu uvádí § 38 a 39 trestního zákoníku.) Relevantními okolnostmi jsou ochrana společnosti, potřeba skutečné výchovy obviněného ve světle jeho dosavadního života a konečně reálná účinnost ukládaného trestu s ohledem na odstup doby kdy došlo k trestnému činu. Za lze považovat promítnutí zohlednění trvání délky řízení do trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 a to konkrétně do § 39 odst. 3: *„Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem (§ 41 a 42), k době, která uplynula od spáchání trestného činu, k případné změně situace a k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu.“*

V tomto případě došlo k zahájení trestního stíhání 18. 5. 1993 a pravomocně bylo rozhodnuto 9. 10. 2003. Celková délka tedy přesáhla dobu deseti let. Více než rok trvalo, než byl obviněný vyslechnut, další dva roky poté nebyl proveden žádný procesní úkon a od podání obžaloby uplynuly další dva roky, než bylo svoláno neveřejné zasedání. Na straně stěžovatele došlo k průtahům v délce čtyř měsíců. Je tedy zcela zřejmé, že průtahy byly především na straně orgánů činných v trestním řízení.

Ústavní soud judikoval, že je nutné obsah čl. 6 Úmluvy promítnout již přímo do vnitrostátního řízení, aby bylo možné dosáhnout spravedlivého procesu. Tímto spravedlivým procesem má být rychlost řízení, a pokud není dodržena, musí být doba průtahů náležitě kompenzována, a to nejenom finanční kompenzací a

⁹⁸ Viz Nález ÚS II. ÚS 32/03, II. ÚS 7/03, III. ÚS 217/13, III. ÚS 95/04, a další. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

⁹⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění účinném do 1. 1. 2010

přiměřeným zadostiučiněním, ale také možností zmírnit trest nebo dokonce zastavit trestní stíhání.¹⁰⁰

Zde se tedy Ústavní postavil na stranu obviněného a umožnil ve zcela ojedinělých případech upustit od potrestání a zastavit trestní stíhání. Tato tendence je zcela v souladu s přihlédnutím k rozhodování v zahraničí.¹⁰¹

Ke kompenzaci ve formě zastavení trestního stíhání je však potřeba přistupovat opatrně z důvodu ochrany práv poškozených osob a s ohledem ve všeobecnou důvěru v demokratický právní stát, který má především řádně a spravedlivě rozhodovat o vině a trestu a nikoliv se trestnímu řízení vyhýbat z důvodů nastalých prodlev v řízení.¹⁰²

4.2 Nepřiměřená doba řízení dle judikatury ÚS ČR

Jak již bylo uvedeno výše, judikatura ÚS nikdy nedospěla ke stanovení přesné určené délky řízení numericky. Bylo by to i nelogické s ohledem na různou složitost a různé okolnosti jednotlivých případů.

V nálezu ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 641/04 přímo ÚS judikoval, že *„Přiměřenost doby řízení nelze vyjádřit numericky, neboť je podmíněna objektivně charakterem projednávané věci a musí být zkoumána ve světle konkrétních okolností případu, s přihlédnutím ke složitosti věci, chování stěžovatele a chování příslušných orgánů“*¹⁰³ V trestním řízení se musí přihlížet k počtu spoluobviněných, místní a časový rozsah trestné činnosti, atp. Je nepřijatelné, aby orgány činné v trestním řízení argumentovali tím, že trestní stíhání se prodlužuje z důvodů získávání informací ze zahraničí. Ba naopak je věcí státu, aby své soudnictví uspořádal tak, aby řízení mohlo proběhnout co nejrychleji.

V tomto případě bylo proti stěžovateli zahájeno trestní stíhání dne 7. 11. 2000. Do doby podání ústavní stížnosti, tj. do 29. 9. 2004 nebylo rozhodnuto. V průběhu řízení sice docházelo k procesním úkonům, ale s plynoucím časem se jejich množství rapidně snižovalo. Např. v roce 2001 došlo k vyjádření zahraničních bank a v návaznosti na to, až v roce 2003 zahájil policejní orgán úkonu plynoucí z tohoto

¹⁰⁰ Rozhodnutí ESLP ze dne 26. 6. 200 Beck V. Norsko, Řepík, B.: K otázce právního prostředku nápravy při překročení přiměřené lhůty řízení. Bulletin advokacie, 6 - 7/2001, str. 12.

¹⁰¹ Rozhodnutí Spolkového Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2003, sp. zn. 2 BvR 327/02

¹⁰² VÝBORNÝ, M., Stanovisko k nálezu ÚS ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04

¹⁰³ Nález ÚS ČR ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 641/04, Právní věta I. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

vyjádření.¹⁰⁴ Jiné jednodušší reakce trvaly například pět měsíců (odpověď na jednoduchý dotaz banky).

Ústavní soud tedy vyhověl stížnosti stěžovatele a uložil policejnímu orgánu povinnost konat a nepokračovat nadále v průtazích v daném řízení.

Nejlépe je stanoveno obecné hledisko přiměřenosti doby řízení v nálezu ÚS ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 599/2000. Ústavní soud zde uvádí, že přiměřená lhůta „je subjektivním pojmem, který se může lišit podle povahy každého individuálního případu.“¹⁰⁵ V tomto případě šlo o výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a soud zde neučinil žádný úkon po dobu tří let. Dle názoru ÚS je doba tří let pro výkon rozhodnutí jasně nepřiměřenou a bylo zde uloženo dotčenému soudu nepokračovat v průtazích a neprodleně konat. Dotčený soud argumentoval nedostatkem personálu, ale ÚS se již několikrát vyjádřil, že je věcí státu zajistit dostatečný personál, aby mohlo být kritérium přiměřené lhůty naplněno.

Pro příklad zde ještě zmíníme nálezu ÚS ze dne 6. 9. 2006, sp. zn. II. ÚS 535/03. Právě z tohoto judikátu pochází ona obecná představa, že přiměřená délka řízení je maximálně šest let. Délka trestního stíhání přesahující délku šest let, by měla být situací zcela výjimečnou, a mělo by k ní docházet v minimálním počtu případů. Tento názor vychází z rozhodnutí ESLP ve věci Santos v. Portugalsko. Co už ovšem veřejnosti není tolik známo, je fakt, že i zde ÚS vyslovil, že je nutné hodnotit každý případ podle jeho okolností, a nejde tedy o paušální doby, které by platila obecně.

4.2.1 Kritéria ovlivňující délku řízení

Obecné pravidlo bylo stanoveno Ústavním soudem již ve zmíněném nálezu sp. zn. I. ÚS 641/04. Dle tohoto nálezu je potřeba zkoumat délku doby dle konkrétních okolností případu, s přihlédnutím ke složitosti věci, chování stěžovatele a chování příslušných orgánů.

V nálezu ze dne 22. 3. 1995, sp. zn. IV. ÚS 173/94. Tento případ je specifický v tom, že se jednalo o řízení proti mladistvému, kde je zvýšená ochrana oproti klasickému řízení. Řízení v celé své délce trvalo přes čtyři roky a bylo vedeno v době dospívání obviněného a to od šestnácti let věku do dvaceti let. Délka čtyř let

¹⁰⁴ Srovnání Rozhodnutí ESLP ze dne 19. 10. 2000 ve věci Wloch v. Poland. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁰⁵ Nález ÚS ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 599/2000. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

byla způsobena jednoznačně chováním soudu, kde např. bylo potřeba sedmi měsíců k vyhotovení písemného rozsudku. Ústavní soud vyhověl stěžovateli a rozsudek Krajského soudu zrušil.

V dalších nálezech se ÚS vyjádřil k průtahům způsobeným především chováním stěžovatele. Ve věci sp. zn. III. ÚS 95/04 předmětné řízení trvalo více než sedm let. Ze spisu Krajského soudu v Ústí nad Labem bylo zjištěno, že průtahy způsoboval především stěžovatel (obhájce stěžovatele se nedostavil na jednání, omluvy stěžovatele z jednání, nebylo možné stěžovali doručit předvolání z důvodu, že se nezdržoval na uvedené adrese a další). Hodnocení, kdo způsobil průtahy v řízení je v souladu s rozhodnutími ESLP.¹⁰⁶ Pokud by sedmiletá lhůta byla způsobena soudem, dala by se považovat za nepřiměřenou, ale s přihlédnutím k okolnostem případu, byla stížnost zamítnuta.

Tento názor respektuje i nález ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 209/04. Toto řízení trvalo po dobu delší než devět let. Většina průtahů byla však zapříčiněna chováním stěžovatelky, především neustálým vznášením neodůvodněných námitek podjatosti, nedostavením se na jednání, a fakt, že stěžovatelka zvolila ještě k ochraně svých práv souběžně občanskoprávní řízení, takže spis musel být neustále zapůjčován mezi jednotlivými soudy, policejním orgánem a státním zastupitelstvím. Na základě těchto skutečností byl nucen Ústavní soud stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou.

Posledním důležitým kritériem, je dle ÚS objektivní a subjektivní faktor v řízení.¹⁰⁷ Za subjektivní faktor je považován např. liknavé jednání soudce a za objektivní např. množství napadených věcí, organizace soudu, nedostatek administrativních pracovníků¹⁰⁸ a jiné. Ani jeden z těchto faktorů však není podstatný pro hodnocení přiměřenosti řízení. Jediný faktor, který je rozhodující, je ten, zda průtahy byly způsobeny chováním na straně soudu, resp. na straně státní moci nebo byly vyvolány jednáním účastníků.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Zimmermann a Steiner vs. Švýcarsko, Guincho vs. Portugalsko, a další. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁰⁷ Nález ÚS sp. zn. IV ÚS 392/05. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

¹⁰⁸ Nález ÚS sp. zn. IV ÚS 599/2000. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

¹⁰⁹ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Erkner a Hofauer vs. Rakousko. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

4.3 Vliv nepřiměřené doby řízení na rozhodnutí ve věci samé

Co se týká občanskoprávní sporů, obchodněprávních sporů a správních sporů, je velice těžké představit si, že by se měla nepřiměřená délka řízení promítnout do rozhodnutí soudů ve věci samé. Zde jsou používány spíše prostředky preventivní a následné ochrany jako jsou např. stížnost na průtahy, žádost o určení lhůty, žádost o přiměřené zadostiučinění, ústavní stížnost, atp.

Jedinou možnou změnou pravomocného rozhodnutí ve věci samé je ústavní stížnost, v níž by ÚS shledal porušení základních práv, jako je právo na spravedlivý proces, vyjádřen přiměřenou dobou řízení. Poté by ÚS mohl dotčené rozhodnutí zrušit a vrátit k novému projednání. Toto však vede spíše situaci ad absurdum, neboť délka řízení tím není vyřešena, ba naopak, celé řízení bude trvat delší dobu.

Opačná situace je možná u trestního řízení, kde promítnutí délky řízení do rozhodnutí ve věci samé je velice dobře představitelné. Už samotný soud může zohlednit ve svém rozhodnutí délku řízení, a to vymezením výše trestu, až po krajní řešení formou zastavením trestního stíhání. Nejenom, že soud může přihlídnout k délce řízení, ale dle trestního zákoníku a judikatury Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR, by k délce vždy přihlížet měl.¹¹⁰

Ústavní soud uznává možnost snížení trestní sankce, ale spíše negativně se staví ke krajní možnosti, tj. zastavení trestního stíhání. Zaměřím se především na zastavení trestního stíhání, které může být nejvíce diskutováno a pokud ho soud umožní, de facto připouští snížení trestní sankce.

4.3.1 Kompenzace délky řízení formou zastavení trestního stíhání

V usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 5. 2004, sp. zn. II. ÚS 527/03 se ÚS postavil negativně ke stížnosti, i přestože trestní stíhání trvalo po dobu delší než deset let, pokud do doby započteme veškerá odvolání a vracení věci k novému projednání. I přes takto dlouhou dobu ÚS zamítl stížnost a ztotožnil se s názorem Nejvyššího soudu ČR vyjádřeným v řízení sp. zn. 6 Tdo 578/2002. Jak uvedl, trestní řád sice počítá se zastavením trestního stíhání, ale jde o situace přímo vyjmenované v trestním řádu v § 11. Argumentováno bylo taktéž tím, že právem na spravedlivý

¹¹⁰ Viz §39 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů., Nález ÚS ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 4. 2002, sp. zn. 7 Tz 316/2011

proces je i myšleno rozhodnutí ve věci samé při zachování všech atributů a ochrana zájmů poškozených osob na rozhodnutí. Ve stejném duchu ÚS argumentoval již několikrát.¹¹¹

Do rozporu se poprvé dostal Nejvyšší soud svým rozhodnutím ze dne 10. 4. 2002, sp. zn. 7 Tz 316/2001. Zde se prvně objevil názor, že z důvodu nepřiměřené dlouhé doby řízení, může být trestní stíhání zastaveno. V tomto případě trvalo trestní stíhání déle než deset let, a navíc po dobu šesti let, pěti měsíců a deseti dnů nebyl učiněn žádný procesní úkon. Tento absolutní nezájem orgánů činných v trestním řízení se dostal do rozporu s právem obviněného na projednání záležitosti a Nejvyšší soud se ztotožnil s názorem nižšího soudu. Který řízení zastavil.

S výše zmíněným názorem se ztotožnil i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I ÚS 554/04. Jak bylo poznamenáno v jiné kapitole, ÚS zde teoreticky připustil možnost zastavení trestního stíhání. Tento názor byl potvrzen i v pozdějším nálezu ÚS ze dne 8. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 2859/09. Toto řízení trvalo po dobu čtrnácti let, a jen přípravné řízení zabralo dobu osmi let. Ač tuto dobu prodloužil i sám obviněný svým chováním (skrýval se po dobu jednoho roku v zahraničí), ÚS shledal dobu řízení nepřiměřenou. Navíc napadené rozhodnutí soudu absolutně nezohlednilo dobu řízení ve vztahu k výši trestu. Ve svém rozhodnutí odkázal stěžovatele na poskytnutí peněžitého zadostiučinění jako náhrady za délku řízení. S tím ÚS nemohl souhlasit, s odkazem na svou judikaturu.¹¹² Navíc peněžité zadostiučinění přichází v úvahu jako jedna z posledních možností, a je vhodné zvolit efektivnější prostředek nápravy, jako je právě snížení trestní sankce.

Nejvyšší soud ČR se však ve svých pozdějších rozhodnutích klaní spíše negativně k zastavení trestního stíhání z důvodu nepřiměřené délky. Rozhodnutím ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. 6 Tdo 102/2009 se vymezil následovně: *„Porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy samo o sobě nezakládá nepřipustnost trestního stíhání, a to ani s ohledem na požadavek účinných prostředků nápravy ve smyslu čl. 13 Úmluvy“* Naopak zde trochu paradoxně jde do rozporu s nálezy ÚS ČR, a vymezuje jako prostředky kompenzace finanční zadostiučinění.

¹¹¹ Např. nález ÚS ČR sp. zn. II. ÚS 32/03, II. ÚS 7/03, III. ÚS 217/03, a další. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

¹¹² Viz nález ÚS ČR ze dne 12. 4. 2007, sp. zn. I. ÚS 603/06. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

Je tedy otázkou, jak se k otázce bude stavět budoucí judikatura vyšších soudů v České republice. Již zde panuje jistá dvojkolejnost rozhodnutí Ústavního soudu a Nejvyššího soudu, v otázce kompenzace nepřiměřené délky řízení formou zastavení trestního stíhání, která by měl být z důvodů právní jistoty co nejdříve vyřešena.

4.3.2 Kompenzace jinou formou v trestním stíhání s ohledem na délku řízení

Krom největšího zásahu do práv obviněného a poškozených, formou zastavení trestního stíhání, zná judikatura mírnější formu kompenzace, a to především zmírnění trestní sankce. Tuto formu kompenzace považuje za správnou i ESLP.

K tomuto názoru se už ani Nejvyšší soud ČR nestaví natolik negativně jako ke kompenzaci formou zastavení trestního stíhání. Opírá svůj názor především o § 39 odst. 3 trestního zákoníku (přihlédnutí k délce řízení ve vztahu k výměře trestu).

Zde je důležitým rozhodnutím Nejvyššího soudu především rozsudek ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3867/2011. V dotčeném trestním řízení byla doba stanovena zhruba na jedenáct let. Dovolací soud zde uvedl, že je v souladu s dosavadní judikaturou a se zahraničním trendem, přihlížet k délce řízení a výměře trestu. I zde byl pro obviněného vyměřen trest na samé dolní hranici trestní sazby. Dovolací soud ukládá ale povinnost soudů, aby přímo odůvodnily výši trestu právě s ohledem na délku řízení.¹¹³

Tento názor má shodně ÚS, jak bylo uvedeno již výše, viz nález sp. zn. I. ÚS 554/04.

4.4 Nepřiměřená dlouhá doba vazebního řízení

S ohledem na význam stěžovatele bude ještě vhodné zmínit řízení ve věcech vazebního řízení. Právě zde může docházet k nepřiměřené délce řízení a to i za předpokladu, že v konečném důsledku může být obviněný shledán nevinným. Každoročně ÚS projednává několik desítek stížností na délku řízení a poměrně často je namítána právě přílišná délka vazby.¹¹⁴ Navíc v poslední době je toto téma dosti medializováno, např. v kauze MUDr. Davida Ratha.

¹¹³ Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011, sp.zn. 30 Cdo 2640/2010 a sp. zn. 30 Cdo 4442/2010. Dostupné z: <http://www.nsoud.cz>

¹¹⁴ MUSIL, J., Článek je textem příspěvku, který autor zařadil do sborníku Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám (uspořádali Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna), Praha: ASPI, 2008, str. 192-209.

Významný přínos má pro tuto problematiku náleze ÚS ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03. Zde se ÚS zabýval, kdy je doba vazby již nepřiměřená a kdy nikoliv, resp. kdy je možné považovat důvodu vazby za již neadekvátní. V tomto případě se jednalo především o útěkovou vazbu dle § 67 písm. a) trestního řádu. Stěžovatel zde namítal, že objektivní okolnosti dalšího pobytu ve vazbě již pominuly. Soud, který rozhodoval o propuštění z vazby, stěžovatele ve vazbě ponechal s odkazem na důvod hrozby uložení vysokého trestu. S tímto se ÚS ztotožnil, ale stanovil několik kritérií.

Dle ÚS je zřejmé, že hrozba vysokého trestu zvyšuje možnost útěku obviněné osoby, ale je třeba nahlížet i k dalším objektivním okolnostem.¹¹⁵ Těmi jsou právě doba obviněného ve vazbě (s plynoucím časem důvodu vazby ztrácí na své síly), zdravotní stav obviněného, jeho minulost, jeho životní poměry, atp. U obviněného se očekával trest ve výši pěti až dvanácti let, a dle ÚS se pojmem „vysoký trest“ rozumí trest odnětí svobody ve výši nejméně osmi let. S přihlédnutím k objektivním skutečnostem, lze předpokládat, že toto kritérium bude splněno. Navíc obviněný měl rodinné zázemí v cizině, a byli tedy splněny další předpoklady možné útěku.

Z nálezu tedy vyplývá, že je třeba přihlížet k době vazby, ale s ohledem ke všem objektivním okolnostem, které by mohly ovlivnit trestní řízení. Obviněný byl v tomto případě držen ve vazbě po dobu delší než šest měsíců, a ÚS považuje v daném případě dobu za přiměřenou s ohledem ke všem okolnostem a k výši možného trestu.

Z aktuálních případů a veřejnosti velmi známých, bude dobré pro účely této práce jmenovat náleze ÚS ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13 (ve věci MUDr. Davida Ratha). Tímto náleze ÚS stanovil nepřiměřenost délky vazebního řízení s ohledem k okolnostem případu.

Především vycházel z výše zmíněného nálezu (sp. zn. III. ÚS 566/03). Za další důležitý faktor pro posouzení dalšího trvání vazby stanovil právě plynutí času. Důvodu, které byly na začátku trestního stíhání velice důležité, plynutí času ztrácí na svém významu.¹¹⁶ Tento názor reflektuje u judikaturu ESLP, viz rozsudek ve věci Tomasi v. Francie, Kondratyev v. Rusko.

¹¹⁵ Viz náleze ÚS sp. zn. IV. ÚS 226/96, I. ÚS 19/97, I. ÚS 432/01. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

¹¹⁶ Viz náleze ÚS ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. III. 1242/13. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

Zákon ale i odborná literatura ukládají povinnost postupovat ve vazebních věcech co nejrychleji a se zvýšenou pečlivostí.¹¹⁷ Vazba by měla být použita jen subsidiárně a jenom po dobu nezbytně nutnou.

Problematiky vazby právě pramení v nedokonalé legitimitě. Kdežto výkon nepodmíněného trestu je zcela legitimní a je založen na pravomocném odsuzujícím rozsudku, vazba se v konečné fázi může ukázat jako neodůvodněná, nebo se dokonce může ukázat, že obviněný skutek nespáchal.

Vazba dotčené osoby v tomto případě trvalo od 16. 5. 2012 do 11. 11. 2013, kdy byla nahrazena písemným slibem obžalovaného a dohledem probačního úředníka. Délka vazby byla tedy necelých osmnáct měsíců, což Ústavní soud stanovil jako dobu nepřiměřenou s ohledem ke všem okolnostem případu.

4.4.1 Možnosti nápravy nepřiměřené délky vazby

Zde přímo navážeme na předchozí téma, ač je tématu kompenzace věnována samostatná kapitola. Je ale dobré z logiky věci nastínit celou problematiku již zde.

Odpovědnost státu za způsobenou škodu upravuje podrobně zákon č. 82/1998 Sb., Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Konstatování nezákonné vazby zcela určitě do mezí tohoto zákona spadá.

Přesnější vymezení možné kompenzace, a v tomto případě logicky jenom kompenzace následné, je poskytnutí přiměřeného zadostiučinění a to většinou ve formě peněžního plnění. Nejlépe je tato kompenzace rozebráno v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010. Celé rozhodnutí je velice zásadní pro odškodnění v trestních věcech, a proto se zde omezíme jenom na konstatování částí, které se vážou k vazbě.

Toto rozhodnutí je esenciálním pramenem pro určení výše odškodnění za nezákonné omezení osobní svobody. Vychází především z rozhodnutí ESLP ve věci Shilyayev v. Rusko, č. 9647/02, který stanoví, že výše odškodnění je závislá na délce omezení osobní svobody a na následcích v osobní sféře stěžovatele. Je zde

¹¹⁷ VAN DIJK, P. et al. (eds.) Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. 4th ed. Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2006, s. 493–494. [Online], [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=SZnzQ0fHuAUC&pg=PA489&hl=cs&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false

citováno několik dalších rozhodnutí společně s výši odškodnění, které bylo ESLP vyměřeno.¹¹⁸ Dále Nejvyšší soud porovná právní úpravu odškodnění za nezákonné zbavení osobní svobody v ostatních zemích, především zemí Evropské unie. Např. v Itálii je stanoveno maximální odškodnění na výši 516 457 EUR (v průměru 235,8 EUR za den), ve Švédsku je tato suma za první měsíc stanovena cca 54.000,-Kč a částka 41.000,-Kč za každý další měsíc.

Nejvyšší soud ČR zde splnil svojí povinnost, jako sjednocující orgán judikatury v České republice a pokusil se stanovit výši odškodnění. Ta je závislá především na povaze trestní věci, celkové délce omezení osobní svobody a následky v osobní sféře poškozené osoby. Po zhodnocení rozhodnutí ESLP a právních předpisů ostatních zemí dospěl Nejvyšší soud ČR k závěru, že odpovídající částka kompenzace za každý den nezákonné omezení osobní svobody je ve výši 500,-Kč až 1.500,-Kč, s přihlédnutím ke všem okolnostem.

4.5 Shrnutí judikatury Ústavního soudu ČR ve věcech nepřiměřené doby řízení

Z judikatury ÚS lze zjistit, že většina nálezů se v podstatě opakuje a má podobnou tendenci. ÚS však musí vycházet především z mezinárodních smluv, zejména z Evropské úmluvy o ochraně lidských práva, a je jeho povinností vykládat předpisy v souladu s touto Úmluvou. Nálezy vycházejí i z rozsudků ESLP, které si představíme v následující kapitole. Ale ve zkratce jde o výklad a hodnocení každého případu ke všem jeho okolnostem, a především o zjištění, od jaké strany k průtahům v řízení dochází. Pokud je zavinění na straně státní moci a v řízení nedochází k žádným procesním úkonům po znatelně dlouho dobu, vzniká zde možnost výroku a nepřiměřené délce řízení a případné kompenzaci tohoto jevu.

Tento přístup navíc ÚS uvádí v život ve svých nálezech. U případu IV. ÚS 173/94 byla stanovena čtyř letá lhůta jako nepřiměřená, a to především z důvodů průtahů na straně soudu a z důvodu nízkého věku stěžovatele. Naproti tomu v nálezu III. ÚS 95/04 nebo u III. ÚS 209/04, byla doba řízení sedm, resp. devět let, a soud z důvodů vzniku průtahů na straně stěžovatele stížnosti zamítnul jako neodůvodněné.

¹¹⁸ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Guzzardi v. Itálie. Stížnost č. 7367/76, Tsirlis a Koumpas v. Řecko. Stížnost č. 19233/91. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

5. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva – právo na spravedlivý proces

Jako je Ústavnímu soudu České republiky stanoveno, že jeho hlavní úlohou je ochrana ústavnosti a řízení se ústavním pořádkem,¹¹⁹ tak je Evropskému soudu pro lidská práva stanovena pravomoc zajišťovat plnění závazků z Úmluvy.¹²⁰

Oproti Ústavnímu soudu má ESLP omezenou pravomoc a to v tom smyslu, že ESLP může vyslovit názor, že některá práva a svobody zakotvena v Úmluvě byla porušena (dle čl. 34 Úmluvy), ale ESLP už nemůže zrušit rozhodnutí vnitrostátního soudu. Může pouze uložit výkon rozhodnutí dotčené Vysoké smluvní strany Úmluvy (jednotlivých států).¹²¹

Jednotlivá rozhodnutí ESLP jsou velice složitá, a to především z důvodu, že soud většinou rozhoduje o délce řízení v celém rozsahu a z většiny rozhodnutí vyplynou podobné závěry a je argumentováno velice podobě. Přesto zde bude použita metoda, jak řízení dělí ÚS i ESLP a to z pohledu, čím byly průtahy způsobeny. Rozdělíme tedy judikaturu dle průtahů způsobených složitostí případů, anebo jednáním stěžovatelů či soudu. Poslední část bude zaměřena na jednotlivé judikáty a to především ty, ve kterých figurovala Česká republika.

5.1 Počátek běhu přiměřené lhůty dle judikatury ESLP

Pro zjištění zda je doba řízení přiměřená či nikoliv je důležité stanovení počátku a konce řízení. Co se týká zákonného zakotvení v našem právním řádu, je tomuto tématu věnována samostatná kapitola této práce, viz výše. K tomuto tématu se však vyjádřil i ESLP v několika svých judikátech, a některé z nich zde budou jmenovány.

K civilnímu řízení se vyjádřil ESLP především v rozsudku ve věci *Boddaert v. Belgique* ze dne 12. 10 1992, stížnost č. 12919/87. Zde se ESLP vyjádřil, že většina řízení v civilních věcech začíná podáním návrhu k soudu.

¹¹⁹ § 83 a 88 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů

¹²⁰ Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy ochrany lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, čl. 29

¹²¹ HUBÁLKOVÁ, Eva. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva: text je sestaven a uspořádán podle stavu k 1. 4. 2003. Praha: Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, s. 38-39. ISBN 80-7201-417-X.

Oproti tomu v trestním řízení je dle Evropské soudu počátek lhůty okamžik podání obžaloby vůči obviněnému, resp. čas kdy se obviněný o svém obvinění dozví.¹²² Ze stejného judikáty vychází i názor na konec řízení. Tento okamžik je dle soudu stanoven na dobu, kdy je ve věci definitivně rozhodnuto, tj. rozsudek nabyt právní moci a nelze proti němu podat řádný opravný prostředek.

Za obecné stanovisko k délce řízení lze považovat rozhodnutí ESLP ve věci Santos v. Portugalsko ze dne 22. 7. 1999, stížnost č. 35586/97. Právě zde soud stanovil, k jakým okolnostem lze přihlížet ke stanovení délce řízení. Jde především o složitost věci, chování stěžovatele a postup příslušných orgánů.¹²³ Dotčený stát sice namítal vznik průtahů z důvodu na straně stěžovatele, s tímto se ale ESLP neztotožnil. Samotné řízení trvalo zhruba šest let a dva měsíce a k většině průtahů došlo na straně soudu. Např. rok a pět měsíců trvalo předání spisu soudci, poté trvalo další rok a pět měsíců vydání prvního usnesení. Soud zde sice namítal objektivními okolnostmi, v podobě problémů doručování, ale ani ty nemohou být k tíži stěžovatele.¹²⁴ Soud následně shledal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy a stanovil výši odškodnění na částku 800.000 portugalských escudo (cca 147.000,-Kč) na základě způsobené nemajetkové újmy. Tento judikát je zajímavý i s ohledem na amnestii prezidenta republiky z 1. 1. 2013.

5.2 Průtahy v řízení způsobené složitostí projednávané věci v judikatuře ESLP

Jedním z hlavních faktorů, ke kterým ESLP přihlíží je komplexnost daného případu v souvislosti s délkou řízení. Podobně jako ve věci Santos v. Portugalsko, si ESLP stanovil kritéria, podle kterých hodnotí délku řízení.

Takováto kritéria byla stanovena v případě Süßmann v. Německo ze dne 16. 9. 1996, stížnost č. 20024/92.¹²⁵ Čtyřmi základními kritérii jsou dle ESLP složitost věci, chování stěžovatele, postup státních orgánů a význam řízení pro stěžovatele. Tento názor by posléze potvrzen v dalších rozhodnutích.¹²⁶ Právě z těchto

¹²² Rozhodnutí ESLP ve věci Eckle v. Německo ze dne 15. 7. 1982, stížnost č. 8130/78. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹²³ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Silva Pontes v. Portugalsko ze dne 23. 3. 1994, stížnost č. 14940/89. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹²⁴ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Foti a ostatní v. Itálie ze dne 10. 12. 1982, stížnost č. 7913/77. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹²⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci Süßmann v. Německo ze dne 16. 9. 1996, stížnost č. 20024/92. Odstavec 48. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹²⁶ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Frydlander v. Francie ze dne 27. 6. 2000, stížnost č. 30979/96, odst. 43. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

rozhodnutí vychází rozdělení i v této práci, i když ve většině případů dochází ke kumulaci několika kritérií najednou.

V rozhodnutí ve věci *Van Pelt v. Francie*¹²⁷ je vidět, že lze odůvodnit i značnou délku řízení, která by se subjektivně zdála zcela nepřiměřená. Trestní řízení v tomto případě trvalo téměř devět let. Jednalo se však o mezinárodní zločin, značně složitý na dokazování. Navíc do zločinu bylo zapojeno více osob různých národností a samotná příprava řízení byla velice komplikovaná, co se týká překladů a mezinárodní pomoci. ESLP zde dospěl k závěru, že s ohledem na všechny okolnosti je v tomto případě délka řízení zcela adekvátní a stížnost byla zamítnuta. Proti České republice bylo vydáno rozhodnutí ESLP, ve kterém se stanovilo porušení čl. 6 Úmluvy, na přiměřenou dobu řízení. Ve věci *Havelka v. Česká republika* trvalo řízení téměř deset let, což je doba srovnatelná s předchozím řízením, ale okolnosti zcela naznačovali porušení přiměřené lhůty.¹²⁸

ESLP však uznává podle okolností i mnohem kratší doby řízení než jsou v předchozích případech. V rozhodnutí ve věci *Bunkate v. Nizozemsko*¹²⁹ trvalo trestní řízení dva roky a deset měsíců. Což by sám o sobě nebyl takový problém, ale odvolací soud v tomto případě obdržel spis od nižšího soudu až po patnácti měsících od odvolání. ESLP tedy rozhodl, že došlo k porušení Úmluvy. Podobně krátká doba řízení byla v případě *Matwiejczuk v. Polsko*, kde řízení trvalo v celkové délce tři roky a dva měsíce, došlo však k nečinnosti soudů po dobu osmnácti měsíců.¹³⁰

Z prostředí České republiky jmenuji ještě rozhodnutí ve věci *Barfuss v. Česká republika*.¹³¹ Řízení zde trvalo také relativně krátkou dobu, a to tři roky a deset měsíců. Česká republika nebyla schopna podat přesvědčivé vysvětlení proč, z její strany docházelo k průtahům, ač se nejednalo o nějak extrémně složitý případ. (Trestný čin podvodu, bez mezinárodního prvku, poškozeným byla jedna banka)

¹²⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci *Van Pelt v. Francie* ze dne 23. 5. 2000, stížnost č. 31070/96. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹²⁸ Rozsudek ESLP ve věci *Havelka v. Česká republika* ze dne 2. 11. 2004, stížnost č. 76343/01. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹²⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Bunkate v. Nizozemsko* ze dne 26. 5. 1993, stížnost č. 13645/88. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹³⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Matwiejczuk v. Polsko* ze dne 2. 12. 2003, stížnost č. 3741/97. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹³¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Barfuss v. Česká republika* ze dne 31. 7. 2000, stížnost č. 35848/97. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

Co se týká složitostí dokazování, obdobná situace platí i v civilních věcech. V rozhodnutí *Katte Klitsche de la Grange v. Itálie*¹³² trvalo řízení zhruba osm let. V tomto případě se jednalo o složitou věc, ohledně prodeje a pronájmu velkých pozemků v okolí Říma. Opět zde ESLP vyslovil názor, že s ohledem na složitost projednávaného případu, nelze považovat dobu osmi let za nepřiměřenou a stížnost zamítnul.

5.3 Průtahy v řízení způsobené chování stěžovatele nebo chováním soudu

Druhým velice důležitým faktorem ovlivňující délku řízení je chování jednotlivých účastníků, a to chování případného stěžovatele nebo chování příslušných orgánů, většinou soudů.

Je jasné, že krom složitosti případů přispívají k délce především účastníci. Samotní stěžovatelé mohou působit negativně na dobu řízení. Děje se tak především u trestních sporů, kde může mít případný stěžovatel osobní zájmy na co nejdelší délce řízení. Příkladem lze uvést několik okolností, které mohou prodloužit dobu řízení. Jsou jimi především nedodržování procesních lhůt, nedostavení se k soudním jednáním, nemožnost doručit předvolání nebo usnesení účastníkovi a v neposlední řadě také námitky na podjatost soudce.

Ač nikdo nepředpokládá aktivní přístup osoby, která má zájem na obstrukčním jednání, nelze klást za vinu soudu v těchto případech délku řízení. V rozhodnutí ve věci *Lammi v. Finsko*¹³³ stěžovatel namítal délku řízení, která trvalo téměř osm let. Z jednání stěžovatele bylo už od počátku jasné, že zneužívá svého práva a snaží se docílit co největšího oddálení vynesení konečného rozhodnutí. Pravidelně se nedostavoval k soudu, namítal podjatost soudců apod. ESLP se v tomto případě postavil na stranu soudu, a vyřkl, že nelze přičítat takovéto obstrukční chování stěžovatele k tíži soudu. Stížnost byla tedy zamítnuta.

Naproti tomu v případě *Patta v. Česká republika*¹³⁴ ESLP vyslovil opačný názor. Jednalo se o řízení o vydání nemovitosti v souladu se zákone o půdě. Celé řízení trvalo po dobu osmi let a devíti měsíců. Ač většina procesních úkonů

¹³² Rozhodnutí ESLP ve věci *Katte Klitsche de la Grange v. Itálie* ze dne 27. 10. 1994, stížnost č. 12539/86. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹³³ Rozhodnutí ESLP ve věci *Lammi v. Finsko* ze dne 15. 11. 2005, stížnost č. 53835/00. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹³⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci *Patta v. Česká republika* ze dne 18. 4. 2006, stížnost č. 12605/02. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

vycházela právě z jednání stěžovatele, především v podávání opravných prostředků a námitek, vyhověl ESLP stížnosti. Argumentoval především odůvodněností opravných prostředků a ba naopak tyto opravné prostředky označil za náznaky nesprávného úředního postupu. Proto nelze přičítat toto odůvodněné jednání stěžovatele k jeho tíži. Stížnosti bylo vyhověno z důvodu porušení čl. 6 Úmluvy a stěžovateli byla poskytnuta peněžitá náhrada újmy.

Na druhou stranu, nelze jednání stěžovatele absolutně přičítat k tíži soudního aparátu. V rozhodnutí *Dostál v. Česká republika*,¹³⁵ se jednalo o občanskoprávní spor, v němž se stěžovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení. Celé řízení trvalo po dobu osmi let a jednadvaceti dnů celkem na dvou stupních soudní soustavy. Česká republika uznala, že se jednalo o značně složitou věc, ale stěžovatel svým jednáním zapříčinil sám průtahy. Především neustále měnil své nároky v žalobě a nebyl je schopen perfektně formulovat. Dále vznikly průtahy z jeho strany z důvodu neplacení soudního poplatku a stěžovatel se nedostavil ani na jedno ze čtyř jednání. Navíc námitky stěžovatele nebyly ani v jednom případě důvodné. ESLP tedy stížnost stěžovatele zamítl. Ovšem v druhém řízení, které bylo napadeno v téže stížnosti, uznal porušení čl. 6 odst. 1 a přiznal stěžovateli peněžitou kompenzaci ve výši 6.000 EUR.

V poslední řadě uvedeme rozhodnutí, ve kterém opět figuruje Česká republika. Jedná se o rozhodnutí ve věci *Hartman a spol. v. Česká republika*.¹³⁶ Tento případ je poněkud specifický, jelikož se jedná o osoby s dvojitým občanstvím (v jednom případě pouze o občana Spojených států amerických). Navíc má případ značné důsledky pro podání stížnosti i v případě, že stěžovatel nevyčerpá veškeré vnitrostátní prostředky ochrany svých práv. Stěžovatelé žádali o navrácení nemovitostí v rámci restitucí. Stěžovatelé opět namítali nepřiměřenou dobu řízení, která trvalo po dobu téměř deseti let. Stěžovatelé svým chováním přispěli k prodloužení lhůty, ale nikoliv v takové rozsahu, aby řízení mohl trvat téměř deset let. Česká republika argumentovala, že stěžovatelé nevyužili veškeré vnitrostátní prostředky k ochraně svých zájmů a tudíž nebyly splněny požadavky čl. 35 Úmluvy. ESLP již ve svých dřívějších rozhodnutích tvrdil, že vyčerpání veškerých prostředků nelze brát absolutně a musí být dostatečné účinné k nápravě, jinak

¹³⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci *Dostál v. Česká republika* ze dne 25. 5. 2004, stížnost č. 52859/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹³⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci *Hartman v. Česká republika* ze dne 10. 7. 2003, stížnost č. 53341/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

ztrácejí smyslu.¹³⁷ Soud shledal ze strany státu porušení Úmluvy a uznal stěžovatelům peněžitou kompenzaci.

Toto rozhodnutí je také klíčové, co se týče přiznávání náhrad stěžovatelům a faktickou moc ústavní stížností urychlení řízení. Proto bude tento judikát použit ještě v kapitole ohledně ochrany a to především ochrany následné.

5.4 Stížnosti směřující proti České republice

Pro úplnost zde bude uveden demonstrativní výčet několik stížností směřující proti České republice. Tyto případy budou prezentovány z důvodu rozdílné rozhodovací pravomoci ESLP. Především si ukážeme, že jedna lhůta může být v prvním případě považována za přiměřenou, kdežto v jiném, soud dopěje k závěru nepřiměřenosti lhůty.¹³⁸

Jak bylo stanoveno výše, dle judikatury ESLP, soud hodnotí každý případ samostatně a jde především o okolnosti a složitost případu, chování stěžovatele, dotčených orgánů a význam případu pro stěžovatele.

- *Hartman v. Česká republika* ze dne 10. 7. 2003, stížnost č. 53341/99. Jednalo se v součtu o tři řízení ve dvou soudních stupních. V obou stupních trvalo řízení téměř deset let a stížnost byla stěžovateli uznána.
- *Dostál v. Česká republika* ze dne 25. 5. 2004, stížnost č.52859/99. Celkem šlo o dvě řízení. V obou řízení žádal stěžovatel o vydání bezdůvodného obohacení a řízení trvalo něco málo přes osm let. V jednom případě byly průtahy zapříčiněny stěžovatelem, takže stížnost byla zamítnuta. V druhém byla zjištěna chyba ze strany soudu a stěžovateli byla přiznána náhrada nemajetkové újmy.
- *Patta proti Česká republika* ze dne 18. 4. 2006, stížnost č. 12605/02. Řízení probíhalo téměř devět let. Ač většina obstrukcí pocházela ze strany stěžovatele, veškeré námitky byly důvodné, a tudíž nemohou jít k tíži stěžovatele. Stěžovateli bylo tedy v jeho stížnosti vyhověno.
- *Bořánková v. Česká republika* ze dne 7. 1. 2003, stížnost č. 41486/98. Řízení se týkalo vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví

¹³⁷ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Vernillo v. Francie ze dne 20. 2. 1991, Horvat v. Chorvatsko stížnost č. 51585/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹³⁸ Veškerá rozhodnutí ESLP jsou dostupná z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33>

z rozvedeného manželství. V tomto případě byla délka řízení extrémně dlouhá, celkem čtrnáct let a jeden měsíc. Posuzována doba je však dle ESLP až od doby přijetí Úmluvy dotčeným státem, ale s přihlédnutím k celé délce řízení,¹³⁹ v tomto případě tedy sedm let a deset měsíců celkem ve čtyřech stupních řízení. ESLP byla shledána chyba na straně České republiky a stěžovatelce byla uznána náhrada újmy a nákladů řízení.

- *Schmidtová v. Česká republika* ze dne 22. 7. 2003, stížnost č. 48568/99. Řízení se zabývalo vydáním majetku dle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě. Spor trval po dobu téměř deseti let a z větší části byl zaviněn jednáním soudu. I v tomto případě bylo stížnosti z části vyhověno.
- *Český v. Česká republika* ze dne 6. 6. 2000, stížnost č. 33644/96. Zde stěžovatel namítal nepřiměřenou délku vazby, která trvala tři roky, tři měsíce a sedm dní. ESLP shledal dobu vazby jako nepřiměřenou, především s přihlédnutím, že takováto délka byla zcela nadbytečná a nebylo zde odůvodnění, proč stěžovatele dále omezovat na osobní svobodě. Stížnosti bylo tedy vyhověno.
- *Golha v. Česká republika* ze dne 26. 5. 2011, stížnost č. 7051/06. Zde jde o občanskoprávní řízení ve věci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví. Od ratifikaci Úmluvy uplynulo v řízení téměř devatenáct let. Ač byla stěžovateli poskytnuta náhrada škody z tituly nemajetkové újmy dle vnitrostátního práva, ESLP považuje částku za nedostatečnou a uznal stížnost jako odůvodněnou z hlediska přiměřenosti řízení.
- *Vokurka v. Česká republika* ze dne 16. 10. 2007, stížnost č. 40552/02. Toto řízení trvalo devět let a dva měsíce a jednalo se o řízení ohledně zákona č. 229/1991 Sb., o vlastnických vztahů k půdě. Tento judikát je spíše důležitý, co se týká ochrany před průtahy v řízení a to jak preventivních tak kompenzačních. Reaguje především na přijetí zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu a novely zákona č. 6/2002 Sb., zákona o soudech a soudcích. Tyto vnitrostátní prostředky nápravy

¹³⁹ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Proszak v. Polsko ze dne 16. 12. 1997, stížnost č. 25086/94. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

stěžovatel nevyužil a jeho stížnost byla z tohoto důvodu zmínuta i přes délku řízení.

- *Antoni v. Česká republika* ze dne 25. 11. 2010, stížnost č. 18010/06. Toto řízení se týká vypořádání podílového spoluvlastnictví. Délka řízení byla dvanáct let a devět měsíců, přičemž věc byla projednávána na dvou stupních soudní soustavy. Sice byla namítána značná složitost věci, ale nakonec byla tato doba shledána jako nepřiměřená.

5.5 Shrnutí judikatury ESLP

Jak je vidět z výše zmíněného judikatura ESLP se porušením článku 6 odst. 1 Úmluvy zabývá poměrně často. Tento trend je vidět i v případě stížností proti České republice.

Stejně jako názor Ústavního soudu, se i ESLP brání stanovení numerickému vyjádření lhůty řízení, která by neměla být překročena. V podstatě tento názor ÚS vychází z judikatury ESLP. ESLP hodnotí každý případ originálně a zohledňuje především složitost věci a okolnosti případu, jednání stěžovatele a dotčených orgánů a celkový význam případu pro stěžovatele. Navíc hodnotí jinak trestní a občanskoprávní řízení, z důvodu větší možnosti porušení základních práv v trestním řízení.

Na judikaturu ESLP reaguje taktéž zákonodárství v České republice. V tomto byl průlomový především judikát ve věci *Hartman v. Česká republika*, na který ČR zareagovala přijetím zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu a novely zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Tyto právní předpisy jsou především splněním požadavku ESLP na možnou ochranu před průtahy v řízení již na úrovni vnitrostátního práva.

6. Předběžné a následné prostředky ochrany proti nepřiměřené délce řízení

“Kapitalismu bez bankrotů, je jako křesťanství bez pekla“

Frank Borman

Pro úvod této kapitoly byl propůjčen citát ředitele americké společnosti Eastern Airlines, která jen pro informaci nakonec skončila v insolvenční ochraně před věřiteli zkrachovala.¹⁴⁰

Byl zvolen především pro svou paralelu s jakýmikoliv negativními následky na určité chování. Je zřejmé, že v našem případě k průtahům v řízení docházelo, dochází a docházet bude, ale je jen na právním rámci, jakou mu udělí ochranu. V případě větších dopadů na původce obstrukcí v řízení, se bude právě tato osoba pokoušet průtahům vyvarovat. Zmíněný bonmot by šel rozšířit o tvrzení, že průtahy bez náležité ochrany by dopadly stejně.

Existuje zde však řada faktorů, které mohou délku řízení ovlivnit. Krom chování stěžovatele nebo dotčeného orgánu, to může být velká pracovní zátěž soudu. V dnešní době je dobré také zmínit technické zázemí a možnost přechodu na elektronické informační systémy.

Právě technické zázemí by mohlo přispět k rychlejšímu postupu v české justice. Pilotní projekty již známe z dnešní doby. Jde především o server <http://www.justice.cz> a na něj navazující projekt eJustice.¹⁴¹ V této oblasti lze vidět jasný pokrok, například v oblasti obchodního rejstříku, insolvenčního rejstříku, e-podání a dalších. Na tyto kroky se lze dívat jenom pozitivně a jednoznačně přispěly k usnadnění přístupu k soudu. Je ovšem vidět, že s ohledem na potenciál tohoto odvětví, ministerstvo spravedlnosti poněkud ztrácí dech, například v oblasti vedení elektronického spisu. Nelze mu to klást ale absolutně za vinu, tato okolnost je zřejmě způsobena nedostatkem financí, než nezájmem justice.

Samotná ochrana může být zajišťována několika možnými prostředky. Především by se mělo usilovat, aby k průtahům v řízení vůbec nedocházelo. To je s ohledem na ochranu práv dotčených osob nejlepší řešení. Ne vždy se však

¹⁴⁰ V době bankrotu, již Frank Borman nestál v čele společnosti Eastern Airlines

¹⁴¹ [Online], [citováno: 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.reformajustice.cz/ejustice/>

k takovému ideálnímu stavu lze dostat. Proto zde právní řád České republiky a i ostatní právní řády poskytují ochranu před průtahy.

Ochranu lze rozdělit na preventivní, tj. ochranu aby se samotným průtahům zabránilo, resp. řízení se zrychlilo. Druhou možností je ochrana kompenzační, tj. k průtahům v řízení již došlo a stěžovatel má právo na náležité odškodnění v různých formách.

České republice bylo ze strany ESLP často vytýkáno, že nemá dost efektivní vnitrostátní možnosti ochrany před nepřiměřenou délkou řízení.¹⁴² Z toho důvodu byl přijat především zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jenom „zákon o odpovědnosti za škodu“). Jako další prostředky přijala ČR novelu zákona o soudech a soudcích.¹⁴³

6.1 Preventivní ochrana

Jako nejvýhodnější prostředek preventivní ochrany, lze uvést takové skutečnosti, aby k průtahům vůbec nedocházelo. Jak bylo řečeno výše, této situaci by napomohlo především využívání moderních technologií, odstranění spousty formalismů v procesních úkonech a možnost jednoduššího doručování, např. povinné zřízení datových schránek pro všechny osoby. V trestním řízení by se tím dospělo využíváním ve větší míře odklonů v trestních řízeních, tj. podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, dohoda o vině a trestu a jiné.

ESLP ve svých judikátech zdůrazňuje potřebu nejen teoretické možnosti preventivních prostředků, ale také jejich faktické a praktické využití.¹⁴⁴ Pokud nelze preventivní vnitrostátní prostředky efektivně využít porušuje stát čl. 13 Úmluvy a odpadá zde povinnost využít veškeré vnitrostátní prostředky, než se obrátí stěžovatel na ESLP dle čl. 35 Úmluvy.

¹⁴² Viz Rozhodnutí ESLP ve věci Hartman v. Česká republika ze dne 10. 7. 2003, stížnost č. 53341/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁴³ Viz novela z roku 2002, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

¹⁴⁴ Viz rozhodnutí ESLP ve věci Slaviček v. Chorvatsko ze dne 4. 6. 2002, stížnost č. 20862/02, ve věci V. K. v. Chorvatsko ze dne 29. 11. 2012, stížnost č. 38380/08

Ze samotných preventivních prostředků lze jmenovat stížnost na průtahy dle zákona o soudech a soudcích, dále návrh na určení lhůty podle stejného zákona a v poslední řadě ústavní stížnost.

6.1.1 Stížnost na průtahy dle zákona o soudech a soudcích

Tento institut preventivní ochrany je určen v zákoně o soudech a soudcích, konkrétně v § 164 a násl. Jedná se o klasickou stížnost, kde stěžovatel namítá zbytečné průtahy v řízení a chce být vyrozuměn, jak bude tento negativní stav řešen. Stížnost na průtahy by měla být vyřízena do dvou měsíců od podání.

V praxi, což mohu potvrdit z vlastní zkušenosti z advokátní kanceláře, se k těmto stížnostem ve většině případů nepřistupuje. Jedním z důvodů je, že ke zrychlení řízení přes stížnost nedojde. Zákon totiž ze stížnosti nevyvozuje žádné sankce a většina odpovědí obsahuje pouze omluvu s odůvodněním velkého množství práce na soudě. Druhým faktorem je strach z reakce soudce, především může na stěžovatele nahlížet jako na stranu, která vytváří problémy a tento názor se může v konečném důsledku projevit do rozhodnutí.

I sám ESLP vyslovil názor,¹⁴⁵ že tento způsob ochrany je nedostatečný. Stěžovatel zde v podstatě jenom informuje soud, že k průtahům došlo a žádá, aby tento stav skončil. Fakticky se ale nelze na státu domoci výkonu pravomoci, která by urychlila řízení.

6.1.2 Návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle zákona o soudech a soudcích

Reakcí, na negativní hodnocení ESLP ohledně možnosti ochrany přiměřené lhůty ve vnitrostátním právu, byla novela zákona o soudech a soudcích, která zavedla možnost návrhu na určení lhůty.

Ještě před nabytím účinnosti novely 7/2009 Sb., účinné od 1. 7. 2009, zákon o soudech a soudcích vyžadoval před podáním návrhu na určení lhůty vyčerpání výše zmíněného prostředku, tj. stížnosti na průtahy. To bylo v řadě rozhodnutí ESLP¹⁴⁶ značně kritizováno, a proto byla tato překážka následně odstraněna.

¹⁴⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci Hartman v. Česká republika ze dne 10. 7. 2003, stížnost č. 53341/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁴⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Vokurka v. Česká republika ze dne 16. 10. 2007, stížnost č. 40552/02

Tento rozpor byl tedy novelou vyřešen a je jen na rozhodnutí ESLP zda toto řešení bude považovat za dostatečné. Dle judikatury, která kritizovala, právě jenom nutnost podání stížnosti, by se dalo předpokládat, že by již tento institut ochrany mohl být dostatečný. Navíc je nyní návrh na určení lhůty téměř totožný s návrh, který se uplatňuje v Rakousku, a ten byl soudem shledán dostatečným.¹⁴⁷

Návrh na určení lhůty je silnějším nástrojem než lehce bezzubá stížnost na průtahy v řízení. Soudu je zde stanovena jasně doba, do kdy má lhůtu určit. Napadený soud má třicet dnů, aby namítaný procesní úkon provedl sám, případně postoupil spis nejbližšímu nadřazenému soudu a ten usnesením do dvaceti dnů rozhodl a stanovil potřebné lhůty.

Za slabinu návrh na určení lhůty lze považovat nemožnost jakkoliv sankcionovat nedodržení lhůty. Pokud soud úkon určený vyšší soudem ve stanovení lhůtě neprovede, neplynou pro něj žádné negativní následky. Z takto nedodržené lhůty plynou pro stěžovatele jenom další argumenty pro podání ústavní stížnosti, případně žádosti o náhradu škody dle zákona o odpovědnosti za škodu. Polední jmenovaný prostředek však nevede nikterak k prevenci, ale jde již o kompenzační ochranu.

6.1.3 Ústavní stížnost

Jako poslední možnost preventivní ochrany by se dala jmenovat ústavní stížnost. Možnost podání ústavní stížnosti je upraveno v § 72 v zákoně o Ústavním soudu.¹⁴⁸

Ústavní stížnost lze z pravidla podat až po vyčerpání všech procesních prostředků, které stěžovateli zákon svěřuje.¹⁴⁹ Průtahy v řízení jsou zde však chráněny ještě na vyšší úrovni. Dle § 75 odst. 2 písm. b) lze podat ústavní stížnost, i v případě, že nebyly vyčerpány všechny procesní prostředky ochrany, a to právě za situace, že v řízení o opravném prostředku dochází ke značným průtahům. Tuto část lze hodnotit jenom kladně, a je zcela v souladu s judikaturou ESLP, který vyžaduje nejen teoretickou ochranu práva na přiměřenou dobu řízení, ale i jeho praktické využití.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Nález ÚS ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 60/04. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

¹⁴⁸ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁹ Viz § 75 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁰ Viz rozhodnutí ESLP ve věci *Mifsud v. Francie* ze dne 11. 9. 2002, stížnost č. 57220/00. Dostupné z: <http://echr.ketse.com/doc/57220.00-en-20020911/view/>

Pokud stěžovatel neprokáže podmínky dle § 72 odst. 2 písm. b), tak Ústavní soud považuje za nezbytné, aby stěžovatele před podáním ústavní stížnosti využil návrhu na určení lhůty dle zákona o soudech a soudcích, jinak je stížnost zamítnuta jako nepřijatelná.¹⁵¹

Pokud je stížnost shledána přípustnou může ÚS konstatovat, že došlo k porušení práva a stanovit soudu, aby v průtazích nepokračoval a neprodleně jednal.¹⁵²

Velkou nevýhodou je to, že to je veškerá činnost, kterou může ÚS učinit. Zákon mu nedává možnost přiznat finanční náhradu jako náhradu škody nebo náhradu za imateriální újmu, jako může učinit například Ústavní soud na Slovensku.¹⁵³ Další nevýhodou je opět bezzubost rozhodnutí ÚS ohledně porušení práva a uložení povinnosti jednat. Obecně je ÚS velice respektován, a soudy většinou po jeho rozhodnutí začnou činit procesní úkony neprodleně, pokud by se tak však nestalo, zákon opět nezná žádnou sankci za neuposlechnutí rozhodnutí. Tento názor vyslovil i ESLP a tento prostředek ochrany považuje za neúčinný.¹⁵⁴

Jak je vidět z výše uvedeného, v České republice v podstatě neexistuje žádný dokonale funkční prostředek preventivní ochrany. Právě k těmto prostředkům ochrany by měl však systém směřovat a to především z důvodu ochrany práv účastníků, aby k průtahům vůbec nedocházelo. Právě ona absence průtahů v řízení je nejlepším řešením pro všechny strany řízení.

6.2 Následná ochrana

Pokud již řízení dojde do takového stádia, že se preventivní prostředky jeví jako zbytečné, nastupují prostředky následné ochrany, tzv. kompenzační prostředky nápravy.

K uplatnění kompenzačních prostředků přispěl především zákon č. 82/1992 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), (dále jen „zákon o odpovědnosti za

¹⁵¹ Viz náleží ÚS ze 7. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 391/07. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

¹⁵² Dle § 82 odst. 3 písm. b), zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů

¹⁵³ HUBÁLKOVÁ, E. Opravné prostředky nápravy ve vztahu k průtahům v soudním řízení. Bulletin advokacie. 2008, č. 3, s. 28. Online. 2008 (16. 3. 2014). Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

¹⁵⁴ ¹⁵⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci Hartman v. Česká republika ze dne 10. 7. 2003, stížnost č. 53341/99. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

škodu“). Díky tomuto zákonu může stěžovatel žádat po státu náhradu škody nebo finanční kompenzaci za imateriální újmu.

V této kapitole se již nebudeme zabývat speciálními možnostmi odškodnění v trestním řízení. Toto téma vychází především z judikatury Ústavního soudu České republiky, ESLP a Nejvyššího soud. Navíc tomuto tématu byly věnovány již předchozí kapitoly, konkrétně kapitola 4.3 a násl.

6.2.1 Nárok na náhradu škody

Nárok na náhradu škodu je umožněn dotčené osobě v § 13 zákona o odpovědnosti za škodu. V zákoně je explicitně stanoveno, že za nesprávný úřední postup je i nevydání rozhodnutí ve stanovení, resp. v přiměřené lhůtě.

U náhrady škody se použijí klasické předpoklady, kterými jsou vznik škody, nesprávný úřední postup a příčinná souvislost mezi škodou a nesprávným úředním postupem. V tomto případě je velice problematické prokázat kauzální nexus mezi těmito dvěma skutečnostmi.

I z toho důvodu jsou tyto žaloby ve značné míře zamítány a to i v případě stížností u ESLP.¹⁵⁵ V určitých případech však náhradu škody uznal a to u případů, kde je snadné dokázat příčinnou souvislost. Bylo tomu u případů sporu o vlastnické právo u nemovitosti, kde stěžovatele prokázal, že po dobu trvání sporu nemohl nemovitost užívat nebo pronajímat. Stěžovatel tedy mohl žádat po státu náhradu škody.¹⁵⁶

6.2.2 Zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu

Novela z roku 2006 zavedla do zákona o odpovědnosti za škodu možnost zadostiučinění za imateriální újmy. V zákoně tento nárok vyplývá z ustanovení § 31a zmíněného zákona.¹⁵⁷

Výhodou oproti náhradě škody je ta, že stěžovatel zde nemusí prokazovat výši újmy, její vznik a případný kauzální nexus mezi újmou a délkou řízení. Ba naopak

¹⁵⁵ EDEL, F. The length of civil and criminal proceedings in the case-law of the European Court of Human Rights, 2nd edition. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 2007. s. 95. ISBN: 978-92-871-6266-3. Dostupné z: <http://www.ihtk.adalet.gov.tr/makale/length.pdf>

¹⁵⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Immobiliare Saffi v. Itálie ze dne 28. 7. 1999, stížnost č. 22774/93. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁵⁷ Zákon č. 160/2006 Sb.

platí zde vyvratitelná domněnka toho, že délkou řízení byla újma způsobena a je na státu, aby tuto domněnku vyvrátil.¹⁵⁸ I z tohoto důvodů bývá nemateriální újma ve většině případů, které trpí nepřiměřenou dobou řízení, přiznávána.

Zdánlivý rozpor mezi nálezem ÚS sp. zn. III. ÚS 712/2006 ze dne 27. 9. 2007 je zcela nesprávný, protože stěžovatelka se dožadovala nejprve klasické náhrady škody a náhradu imateriální újmy namítala až u Ústavního soudu, proto se jí nemohl ÚS zabývat. Právě naopak soulad s judikaturou ESLP potvrdil Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 30 Cdo 958/2009, ze dne 23. 9. 2010, který stejně jako ESLP stanovil, že při porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě platí vyvratitelná domněnka, že zde újma vznikla.

V poslední řadě je dobré zmínit, že ne vždy je zde nutná finanční kompenzace. Za přiměřené zadostiučinění lze považovat už jenom tvrzení, že zde došlo k porušení práva. V podstatě se subsidiární charakter peněžité kompenzace uznává přímo ze zákonné dikce, kde je stanoveno „*Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující.*“¹⁵⁹ Subsidiární charakter peněžité kompenzace uznává i komentář k zákonu č. 82/1998 Sb. od autora P. Vojtka.¹⁶⁰

6.2.3 Postup při uplatnění kompenzační náhrady

Řízení o náhradě škody nebo přiznání zadostiučinění za imateriální újmu lze rozdělit na dvě stádia. První je uplatnění nároku na příslušném úřadu, v tomto případě je jím Ministerstvo spravedlnosti. Pokud není poškozený spokojen s rozhodnutím Ministerstva nebo daný úřad nestihne ve lhůtě dané zákonem vydat rozhodnutí, může se obrátit stěžovatel na soud.¹⁶¹

Okolnosti, které bere Ministerstvo případě soud v potaz, jsou stanoveny v § 31a odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu. Okolnosti jsou totožné, jako je stanovuje ESLP, Ústavní soud ČR a byly určeny již v práci výši. Jsou jimi celková délka

¹⁵⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci *Apicella v. Itálie* ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 64890/01. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁵⁹ § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

¹⁶⁰ VOJTEK, P. *Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 177. Online. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>

¹⁶¹ § 35 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

řízení, složitost řízení, jednání poškozeného, postup orgánů a význam sporu pro poškozeného.

Pokud není poškozený s verdiktem Ministerstva spokojen, případně Ministerstvo nestihne v šesti měsíční lhůtě rozhodnout, může se obrátit na soud. Promlčecí doba na možnou žalobu je v zákoně stanovena na šest měsíců.

Za fatální chybu lze považovat faktickou nemožnost poškozených se samostatně orientovat ve výši náhrady škody. Většina peněžních částek vychází z judikatury ESLP. Vyžadovat od laické veřejnosti znalost těchto rozhodnutí by bylo přehnané, i proto velká část žádostí nakonec skončí žalobou u soudu. Ministerstvo sice poskytuje návod na svých internetových stránkách, ale přiměřená výše částky zde chybí.¹⁶²

Dalším problémem je v případě žaloby vytiženost především Obvodního soudu pro Prahu 2. Občanská soudní řád sice dává možnost poškozeného obrátit se na soud, kde ke skutečnosti došlo, ale ve většině případů je volbou poškozeného právě Obvodní soud pro Prahu 2, který je místně příslušný dle sídla Ministerstva spravedlnosti. Tento soud si musí vyžádat spis od dotčeného soudu a dochází k paradoxní situaci, kdy i v řízení o odškodnění mohou vznikat průtahy v řízení.¹⁶³

6.2.4 *Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 jako zvláštní kompenzační prostředek*

Pro zajímavost ještě zmíníme amnestii prezidenta republiky Václava Klause ze dne 1. 1. 2013. Nejvíce argumentovaný článek II. amnestie se silně dotýká tohoto tématu, jelikož dle něho byla zastavena trestní stíhání, která běží více než osm let a trestní zákoník u nich nestanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.

Toto své rozhodnutí prezident zdůvodnil s odvoláním na judikaturu ESLP, která, dle jeho slov, stanoví jako přiměřenou dobu řízení šest let. Jemu samotnému se tato doba zdála krátká, tak jí zvýšil na osm let.¹⁶⁴ Dle bývalého tajemníka

¹⁶² [Online] 2014 [citováno: 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=2636&d=106018>

¹⁶³ 290 z 382 rozhodnutí z roku 2007 dle zákona č. 82/1998 Sb., probíhalo v Praze. Online. 2014. Dostupné z: http://cslav.justice.cz/portal/page/portal/cslav_public/cslav_public_uvod

¹⁶⁴ KUBÍK, Jiří. Odpovědi prezidenta republiky na otázky Mf Dnes ohledně vyhlášení dílčí amnestie. [online]. 2013 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/vaclav-klaus/vybrane-projevy-a-rozhovory/328.shtml>

prezidenta, Ladislava Jakla,¹⁶⁵ toto časové období vychází z již zmíněného judikátu ve věci Santos v. Portugalsko.¹⁶⁶

Pokud pominu další nesrovnalosti, již z textu této práce je vidět, že je tato argumentace velice zavádějící. Jak bylo již napsáno, ve všech judikátech jak ESLP tak ÚS soudy stanoví, že každý případ je nutné posuzovat individuálně. Proto lze považovat při nejmenším za nešťastné, takto zastavit trestní stíhání na základě jen obecně stanové doby řízení navíc doby vycházejí z jednoho rozhodnutí ESLP.

Navíc v trestním řízení proti sobě stojí poškozený a obviněný. Amnestie zcela jasně chrání více osobu obviněnou. Je zřejmé, že pro osobu obviněnou je samotné trestní stíhání stresující, a délka k tomu nikoliv nepřispívá. Ale pokud soud rozhoduje o právech dvou proti sobě stojících stran, jako jsou obviněný a poškozený, má možnost zvážit všechny klady i zápory. To se v amnestii nikterak nestalo a ani se stát nemohla z důvodu hromadného rozhodnutí.

V poslední řadě je dobré zmínit snížení ochrany majetkových práv poškozených. Amnestií se zastavuje trestní stíhání a s tím i spojené adhezní řízení o náhradě škody, pokud je již poškozený uplatnil. Poškozený tedy musí uplatnit náhradu škody civilní žalobou. Velkou nevýhodou je, že zde již ponese důkazní břemeno žalobce, bez pomoci státního zástupce jako tomu je v trestním řízení. Možnost vymožení takovéto náhrady škody je silně snížena, zvláště u trestných činů proti majetku.

Osobně považuji toto rozhodnutí prezidenta republiky za unáhlený zásah do samostatnosti justice, která by sama měla rozhodovat o vině a trestu za trestné činy. Je škoda, že ani jeden návrh na porušení ústavně zaručených práv právě článkem II. amnestie, nebyl Ústavním soudem ČR přijat.¹⁶⁷ Bylo by zajímavé, jaké stanovisko by zaujmul ÚS s ohledem na judikaturu ESLP.

¹⁶⁵ JAKL: Inspirovaly nás i nálezy Wagnerové. Ta opáčila: Je to neználek. [online]. 2013 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/jak-jsme-zvolili-hranici-8-let-amnestii-pomahal-formulovat-i-podpis-wagnerove-haji-jakl-hrad-gh5-/zpravy-domov.aspx?c=A130105_155848_In_domov_spa

¹⁶⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Santos v. Portugalsko ze dne 22. 7. 1999, stížnost č. 35586/97. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

¹⁶⁷ Nález ÚS sp. zn. Pl. ÚS 4/13, sp. zn. Pl. ÚS 7/13 a sp. zn. Pl. ÚS 17/13. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

6.3 Shrnutí ochrany před nepřiměřenou lhůtou

Jak je vidět z výše uvedeného, Česká republika udělala velký pokrok k účastníkům řízení a k samotné rychlosti řízení a případnou ochranou před průtahy v řízení.

Bohužel v našem právní řádu stále chybí dostatečná záruka preventivní ochrany, jako jí mají v jiných státech, jako je např. Slovensko, kde Ústavní soud může sám určit lhůty k plnění a v případě nedodržení je dotčený soud sankcionován. Právě apel na preventivní ochranu by měl být zvýšen, z důvodu prevence před vznikem nepřiměřených lhůt.

Do vnitrostátního práva byla dostatečně implementována ochrana kompenzační a to především na základě zákona č. 82/1998 Sb., a jeho následných novelizací. Již na úrovni českého práva se poškozený může domoci náhrady škody, případně přiměřeného zadostiučinění a není nucen se obracet na ESLP.

Je tedy jenom v rukou zákonodárce, aby u nás dostatečně zavedl preventivní ochranu před průtahy a ve své podstatě odstranil i okolnosti, které k průtahům zbytečně vedou. Těmito prostředky by mohlo být odstranění zbytečného formalismu v řízení, zlepšení institutu doručování a větší využití moderních technologií v řízení.

7. Závěr

Právní zakotvení práva na spravedlivý proces, resp. práva na přiměřenou dobu řízení, je jedním z elementárních prvků spravedlnosti, ať je již vnímána jakkoliv. Toto právo by mělo, a ve většině případů je chráněno, již od úrovně vnitrostátní, přes evropskou ochranu až po úroveň mezinárodní. Právě právo na spravedlivý proces je dle mého názoru jedinci vnímáno jako nejdůležitější a právě z něho pramení důvěra či nedůvěra v právní systém, resp. v právní stát.

Cílem této práce byla komparace jednotlivých rozhodnutí Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva s přihlédnutím k názorům dle odborné literatury. K tomu byly použity právní předpisy a odborná literatura, jako pramen pro teoretické východisko, a posléze bylo probrány jednotlivé nálezy jak Ústavního soudu České republiky, tak rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Na tomto místě lze již říct, že rozhodnutí ÚS jsou v souladu s rozhodnutím ESLP a navíc se pod vlivem rozhodnutí ESLP a ÚS se daří novelizovat a zlepšovat právní předpisy související s přiměřenou délkou řízení.

V úvodních kapitolách této práce jsme si nastínili samotný pojem práva na spravedlivý proces a jednotlivé prameny tohoto práva a přiměřenou dobu řízení. Byly představeny jedny z hlavních pramenů jak vnitrostátního práva, tak práva mezinárodního. V pramenech vnitrostátních a mezinárodních, není v dnešní době zásadního rozdílu a základní vymezení a ochrana práva na přiměřenou dobu řízení, je v ČR zakotveno na solidní úrovni.

V navazující části byly rozebrány jednotlivé typy řízení dle českého právního řádu. Jsou v ní rozebrány jak soukromoprávní řízení, a to především občanskoprávní řízení a insolvenční řízení, tak veřejnoprávní řízení jako je řízení dle správního řádu a řízení dle trestního řádu. Teoretické východisko je opět u právních předpisů dostačující. U většiny řízení je zaručeno právo na spravedlivý proces ve formě přiměřené doby řízení, především stanovením lhůt a za jejich případné nedodržení stanoví právní předpis sankce. Nejdále jde v tomto ohledu především správní řád a trestní řád, což je logické z důvodu velkého zásahu do základních práv a svobod v případě trestního řízení.

Další dvě navazující kapitoly tvoří samotné ohnisko této práce, jak již vyplývá z názvu. V těchto kapitolách je rozebrána judikatura Ústavního soudu a Evropského

soudu pro lidská práva. Nejen tyto, ale všeobecně veškeré soudy uvádějí v život zákony a jiné právní předpisy. Na nich leží břímě výkladu a použití jednotlivých ustanovení na jednotlivé případy. V mnoha případech výklady a výtky Evropského soudu pro lidská práva vedl ke změně legislativy v České republice.

Především v minulosti byla ze strany ESLP vyčítána nedostatečná úprava vnitrostátní ochrany práva na přiměřenou dobu řízení. Tyto výtky se českému zákonodárnému sboru daří napravit. Za největší úspěch lze považovat novelu zákona o soudech a soudcích a přijetí zákona o odpovědnosti státu za škodu.

Dalším pozitivní faktorem je, že v odůvodnění Ústavního soudu se čím dál častěji objevuje argumentace judikaturou ESLP. Ústavní soud jako orgán ochrany ústavnosti se tak zcela správně pokouší chránit základní práva a svobody vyplývající z Úmluvy a pokouší se o soulad českého a mezinárodního práva. Lze tedy uzavřít, že situace práva na přiměřenou dobu řízení se v České republice zlepšuje, i když zde stále určité mezery jsou.

Poslední kapitola je věnována ochraně jednotlivce před nepřiměřenou délkou řízení. Považoval jsem za vhodné to této práci zařadit tuto část, s ohledem na praktické hledisko, co dělat v případě, že již průtahům v řízení dojde. Jak bylo řešeno výše, hlavní ochranu poskytuje zákon o soudech a soudcích a zákon o odpovědnosti státu za škodu. Díky poslednímu zmiňovanému zákonu je možné poskytovat jak preventivní tak následnou ochranu práva na přiměřenou dobu řízení a české vnitrostátní soudy, resp. ministerstvo spravedlnosti tohoto práva často využívá. Poškozený tak není nucen řízení dovést až k ESLP.

Úplně poslední část je věnována amnestii prezidenta republiky z 1. 1. 2013, které se v článku II. opírala právě o judikaturu ESLP a nepřiměřenou dobu řízení. Osobně se stavím proti článku II. amnestie skepticky, a to především nedostatečným odůvodněním, paušalizací jedné doby řízení bez ohledu na konkrétní případ a ochranu práv poškozených.

V celé práci byla shrnuta jak teoretická východiska pro práva na přiměřenou dobu řízení, tak praktické hodnocení soudů. V práci je zahrnuta většina relevantních judikátů jak ÚS tak ESLP, která neurčitý pojem práva na přiměřenou dobu řízení konkretizují a vykládají. Z důvodu velkého rozsahu judikatury, zde nemohly být

zahrnuty veškeré judikáty, ale pokoušel jsem se vybrat ty nejzásadnější rozhodnutí soudů.

8. Resumé

The legal stipulation of the right to a fair trial or, as the case may be, the right to an adequate duration of proceedings, is one of the fundamental elements of justice however perceived. This right should be and in majority of events it has been already protected on the national level, through European level, and up to the international level. We believe that the right to a fair trial is perceived by individuals as the most important right, and this right is a source of trust or lack of trust in the legal system or, as the case may be, rule of law.

The goal of this thesis was to compare individual decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights considering views stated in professional literature. For such a comparison, legal regulations and professional literature were used as sources for theoretical basis; subsequently, individual decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic and decisions of the European Court of Human Rights were analysed as well. We may state that the decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic are in compliance with decisions of the European Court of Human Rights; moreover, with influence of the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of the Czech Republic, legal regulations, which relate to an adequate duration of proceedings, have been amended and improved.

In introductory chapters of this thesis, we have outlined the term of the right to a fair trial itself, individual sources of this law, and an adequate duration of proceedings. One of the main sources of national and international law has been presented. Currently, there is no fundamental difference between national and international sources, and the stipulation of the basic definition and protection of the right to an adequate duration of proceedings in the Czech Republic are sound.

In the following part, individual types of proceedings have been analysed according to the Czech legal order. This analysis includes private law proceedings, in particular civil proceedings and insolvency proceedings, and public proceedings, such as proceedings under the administrative procedure code and proceedings under criminal procedure code. Again, theoretical foundations of legal regulations are sufficient. In relation to majority of proceedings, the right to a fair trial is guaranteed in the form of an adequate duration of proceedings, namely through the stipulation

of terms of duration, and the relevant legal regulation stipulates sanctions for their potential breach. In this regard, the most detailed are particularly administrative code and penal code; this is quite logical due to the substantial intervention in to fundamental rights and freedoms in the event of criminal proceedings.

Next two chapters are focal points of this thesis, as it follows from the title. Rulings of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights have been analysed in those chapters. Not only those courts, but generally all courts implement acts and other legal regulations. They bear the burden of the interpretation and application of individual provisions to particular cases. In many events, interpretations and objections of the European Court of Human Rights have resulted in amendments to the legislation in the Czech Republic.

Primarily, in the past, the European Court of Human Rights raised complaints about insufficient regulation of national protection of the right to an adequate duration of proceedings. A parliamentary assembly successfully dealt with such complaints. The amendment to the Act on Courts and Judges and adoption of the Act on Liability of State for Damage Caused may be deemed to be the greatest successes in this area.

Another positive fact is that justifications of the Constitutional Court include arguments of rulings of the European Court of Human Rights more and more frequently. Therefore, the Constitutional Court of the Czech Republic as the authority for protection of constitutionality has attempted, quite accurately, to protect fundamental rights and freedoms following from the Convention and has attempted to put Czech law and international law in compliance. Thus, regarding the right to an adequate duration of proceedings, we may conclude that the situation in the Czech Republic has improved, but there still exist some minor issues.

The last chapter is focused on the protection of an individual against an inadequate duration of proceedings. We deemed appropriate to include such a part in this thesis, considering the practical aspect of what can be done if delays occur in proceedings. As it has been dealt with above, the Act on Courts and Judges and the Act on Liability of the State for Damage Caused provide the main protection. The act that is stated the last has provided preventive and subsequent protection of

the right to an adequate duration of proceedings, and Czech national courts or, as the case may be, the Ministry of Justice have applied such rights quite frequently. Therefore, the injured is not pressured to initiate proceedings at the European Court of Human Rights.

The very last part is focused on President's pardon dated 1 January 2013; in article II., this pardon was based on rulings of the European Court of Human Rights and an inadequate duration of proceedings. Personally, our stance regarding the article II. of the above-stated pardon is sceptical, namely due to insufficient justification and generalization of only one duration of proceedings regardless to a particular case and protection of rights of the injured.

This thesis has provided a summary of theoretical foundations for rights to an adequate duration of proceedings and practical assessments of courts. The thesis has included majority of relevant rulings of the Constitutional Court of the Czech Republic and the European Court of Human Rights that specify and interpret the vague term of the right to an adequate duration of proceedings. Due to the large number of rulings, all rulings could not have been included here; however, I have attempted to select the most significant ones.

9. Seznam použité literatury

A. Knižní publikace – české

- BUBÍK, T. Filosoficky o spravedlnosti. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN: 978-80-7395-029-3
- ČAPEK, Jan. Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva: Přehled judikatury a nejzávažnějších případů. Vzory podání. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-64-8.
- ČAPEK, Jan. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv: I. část, Úmluva. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-789-8.
- DAVID, Roman. Ústava České republiky; Listina základních práv a svobod: úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů. 4. aktualiz., přeprac. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005. ISBN 80-7182-200-0.
- FLEGL, Vladimír. Listina základních práv a svobod v aplikační praxi ČR. Praha: C. H. Beck, 1997. ISBN 80-7179-149-0.
- HART, H. L. A. Pojem práva. Praha: PROSTOR, 2004. ISBN: 80-720-103-2
- HENDRYCH, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 978-80-7179-254-3
- HOLLÄNDER, P. Základy všeobecné státovědy. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN: 978-80-7380-395-7
- HUBÁLKOVÁ, Eva. Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva: právo na spravedlivé řízení a další procesní práva. Praha: ASPI, 2006. Přehled judikatury, sv. 33. ISBN 80-7357-124-2.
- HUBÁLKOVÁ, Eva. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-417-X.
- JELÍNEK, J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN: 978-80-87576-44-1
- JEMELKA, L., PONDĚLNÍČKOVÁ, K., BOHADLO, D.: Správní řád. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-484-1

- KMEC Jiří, KOSAŘ David, KRATOCHVÍL Jan, BOBEK Michal. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-365-3
- SVOBODA, P. Ústavní základy správního řízení v České republice. Praha: Linde, 2007. ISBN: 978-80-7201-676-1
- SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-506-0
- ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7400-465-0
- VOJTEK, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN: 978-80-7400-427-8.
- WÁGNEROVÁ Eliška, ŠUNÍČEK Vojtěch, LANGÁŠEK Tomáš, Pospíšil Ivo. Listina základních práv a svobod Komentář. Praha: Wolters Kluwer, ISBN 978-80-7357-750-6
- WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 3. vydání. Praha: Linde, 2004. ISBN: 978-80-7201-842-0

B. Knižní publikace – cizojazyčné:

- EDEL, F. The length of civil and criminal proceedings in the case-law of the European Court of Human Rights, 2nd edition. Strasbourg: Council of Europe Publishing. 2007. ISBN: 978-92-871-6266-3.
- VAN DIJK, P. et al. (eds.) Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. 4th ed. Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2006. ISBN: 978-9-05095-616-1
- MOLE N., HARBY C. The right to a fair trial. A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Right. Strasbourg: Council of Europe, 2011.

C. Odborné články:

- BARNETOVÁ, D.: K otázce nepřiměřené délky trestního řízení a prostředkům nápravy, zejména s přihlédnutím k judikatuře ESLP, Bulletin advokacie 5/2013

- MUSIL, J., Článek je textem příspěvku, který autor zařadil do sborníku Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám (uspořádali Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna), Praha: ASPI, 2008
- PŘIDAL, O.: Pojem právo na spravedlivý proces v civilním řízení, Právní rozhledy 20/2010
- ŠIMÁČKOVÁ, K., KOLÁČKOVÁ, J. Právo na spravedlivý proces v prostoru Evropských společenství. Právní fórum, 2005

D. Právní předpisy:

- 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů
- 2/1993 Sb., Usnesení České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Všeobecná deklarace lidských práv
- 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8
- Listina základních práv Evropské unie (2010/C 83/02)
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník ve znění účinném do 31. 12. 2013
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník v aktuálním znění
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 82/1992 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

E. Judikatura:

a. Judikatura Ústavního soudu ČR

- 1) Nález ÚS ze dne 14. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06
- 2) Nález ÚS ze dne 22. 1. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 54/05
- 3) Nález ÚS ze dne 7. 9. 1995, sp. zn. I. ÚS11/95
- 4) Nález ÚS ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. III. 441/04
- 5) Nález ÚS ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. I. ÚS 3741/11
- 6) Nález ÚS ze dne 1. 12. 2003, sp. zn. IV. ÚS 487/03
- 7) Nález ÚS ČR ze dne 12. 9. 1996, sp. Zn. I. ÚS 62/96
- 8) Nález ÚS ze dne 31. 10. 2001 sp. Zn. Pl. ÚS 15/01
- 9) Nález ÚS ČR ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 599/2000
- 10) Nález ÚS ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. IV. ÚS 358/98
- 11) Nález ÚS ze dne 16. 1. 2004 sp. zn. I. ÚS 600/03
- 12) Nález ÚS ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04
- 13) Nález ÚS ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. II. ÚS 32/03
- 14) Nález ÚS ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 641/04
- 15) Nález ÚS ze dne 6. 9. 2006, sp. zn. II. ÚS 535/03
- 16) Nález ÚS ze dne 22. 3. 1995, sp. zn. IV. ÚS 173/94
- 17) Nález ÚS ze dne 9. 9. 2004, sp. zn. III. ÚS 95/04
- 18) Nález ÚS ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. III. ÚS 209/04
- 19) Nález ÚS ze dne 30. 11. 2005 sp. zn. IV. ÚS 392/05
- 20) Nález ÚS ze dne 5. 5. 2004, sp. zn. II. ÚS 527/03
- 21) Nález ÚS ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13
- 22) Nález ÚS ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. III. ÚS 1242/13
- 23) Nález ÚS ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 60/04
- 24) Nález ÚS ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. III. ÚS 712/2006
- 25) Nález ÚS ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13
- 26) Nález ÚS ze dne 12. 2. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 7/13
- 27) Nález ÚS ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 17/13

b. Judikatura ESLP

- 1) Rozhodnutí ESLP ve věci Brandstetter v. Rakousko ze dne 28. 8. 1991, stížnost č. 11170/84
- 2) Rozhodnutí ESLP ve věci Piersack v. Belgie ze dne 1. 10. 1982, stížnost č. 8692/79
- 3) Rozhodnutí ESLP ve věci Axen v. Německo ze dne 8. 12. 1983, stížnost č. 8273/78
- 4) Rozhodnutí ESLP ve věci De Micheli v. Itálie ze dne 26. 2. 1993, stížnost č. 12775/87
- 5) Rozhodnutí ESLP ve věci Goddi v. Itálie ze dne 9. 4. 1984, stížnost č. 8966/80
- 6) Rozhodnutí ESLP ve věci Delta v. Francie ze dne 19. 12. 1990, stížnost č. 11444/85
- 7) Rozhodnutí ESLP ve věci Süßmann v. Německu ze dne 16. 9. 1996, stížnost č. 20024/92
- 8) Rozhodnutí ESLP ve věci Wemhoff v. Německo ze dne 27. 6. 1968, stížnost č. 2122/64
- 9) Rozhodnutí ESLP ve věci Riccardi Pizzati v. Itálie ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 62361/00
- 10) Rozhodnutí ESLP ve věci Labita v. Itálie ze dne 6. 4. 2000, stížnost č. 26772/95
- 11) Rozhodnutí ESLP ve věci Zimmermann a Steiner v. Švýcarsko ze dne 13. 7. 1983, stížnost č. 8737/79
- 12) Rozhodnutí ESLP ve věci Guincho v. Portugalsko ze dne 10. 7. 1984, stížnost č. 8990/80
- 13) Rozhodnutí ESLP ve věci Erkner a Hofauer v. Rakousko ze dne 29. 9. 1987, stížnost č. 9616/81
- 14) Rozhodnutí ESLP ze dne 26. 6. 2001 Beck v. Norsko ze dne 26. 6. 2001, stížnost č. 26390/95
- 15) Rozhodnutí ESLP ze dne 19. 10. 2000 ve věci Wloch v. Poland, stížnost č. 27785/95
- 16) Rozhodnutí ESLP ve věci Shilyayev v. Rusko ze dne 6. 10. 2005, stížnost č. 9647/02

- 17) Rozhodnutí ESLP ve věci Guzzardi v. Itálie ze dne 6. 11. 1980, stížnost č. 7367/76
- 18) Rozhodnutí ESLP ve věci Tsirlis a Kouloumpas v. Řecko ze dne 29. 5. 1997, stížnost č. 19233/91 a 19234/91
- 19) Rozhodnutí ESLP ve věci Boddaert v. Belgie ze dne 12. 10. 1992, stížnost č. 12919/87
- 20) Rozhodnutí ESLP ve věci Santos v. Portugalsko ze dne 22. 7. 1999, stížnost č. 35586/97
- 21) Rozhodnutí ESLP ve věci Eckle v. Německo ze dne 15. 7. 1982, stížnost č. 8130/78
- 22) Rozhodnutí ESLP ve věci Silva Pontes v. Portugalsko ze dne 23. 3. 1994, stížnost č. 14940/89
- 23) Rozhodnutí ESLP ve věci Foti a ostatní v. Itálie ze dne 10. 12. 1982, stížnost č. 7913/77
- 24) Rozhodnutí ESLP ve věci Frydlender v. Francie ze dne 27. 6. 2000, stížnost č. 30979/96
- 25) Rozhodnutí ESLP ve věci Van Pelt v. Francie ze dne 23. 5. 2000, stížnost č. 31070/96
- 26) Rozhodnutí ESLP ve věci Havelka v. Česká republika ze dne 2. 11. 2004, stížnost č. 76343/01
- 27) Rozhodnutí ESLP ve věci Bunkate v. Nizozemsko ze dne 26. 5. 1993, stížnost č. 13645/88
- 28) Rozhodnutí ESLP ve věci Matwiejczuk v. Polsko ze dne 2. 12. 2003, stížnost č. 3741/97
- 29) Rozhodnutí ESLP ve věci Barfuss v. Česká republika ze dne 31. 7. 2000, stížnost č. 35848/97
- 30) Rozhodnutí ESLP ve věci Katte Klitsche de la Grange v. Itálie ze dne 27. 10. 1994, stížnost č. 12539/86
- 31) Rozhodnutí ESLP ve věci Lammi v. Finsko ze dne 15. 11. 2005, stížnost č. 53835/00
- 32) Rozhodnutí ESLP ve věci Patta v. Česká republika ze dne 18. 4. 2006, stížnost č. 12605/02
- 33) Rozhodnutí ESLP ve věci Dostál v. Česká republika ze dne 25. 5. 2004, stížnost č. 52859/99

- 34) Rozhodnutí ESLP ve věci Hartman v. Česká republika ze dne 10. 7. 2003, stížnost č. 53341/99
- 35) Rozhodnutí ESLP ve věci Vernillo v. Francie ze dne 20. 2. 1991, stížnost č. 11889/85
- 36) Rozhodnutí ESLP ve věci Horvat v. Chorvatsko ze dne 26. 7. 2001, stížnost č. 51585/99
- 37) Rozhodnutí ESLP ve věci Bořánková v. Česká republika ze dne 7. 1. 2003, stížnost č. 41486/98
- 38) Rozhodnutí ESLP ve věci Schmidtová v. Česká republika ze dne 22. 7. 2003, stížnost č. 48568/99
- 39) Rozhodnutí ESLP ve věci Český v. Česká republika ze dne 6. 6. 2000, stížnost č. 33644/96
- 40) Rozhodnutí ESLP ve věci Golha v. Česká republika ze dne 26. 5. 2011, stížnost č. 7051/06
- 41) Rozhodnutí ESLP ve věci Vokurka v. Česká republika ze dne 16. 10. 2007, stížnost č. 40552/02
- 42) Rozhodnutí ESLP ve věci Antoni v. Česká republika ze dne 25. 11. 2010, stížnost č. 18010/06
- 43) Rozhodnutí ESLP ve věci Slaviček v. Chorvatsko ze dne 4. 6. 2002, stížnost č. 20862/02
- 44) Rozhodnutí ESLP ve věci V. K. v. Chorvatsko ze dne 29. 11. 2012, stížnost č. 38380/08
- 45) Rozhodnutí ESLP ve věci Mifsud v. Francie ze dne 11. 9. 2002, stížnost č. 57220/00
- 46) Rozhodnutí ESLP ve věci Immobiliare Saffi v. Itálie ze dne 28. 7. 1999, stížnost č. 22774/93
- 47) Rozhodnutí ESLP ve věci Apicella v. Itálie ze dne 29. 3. 2006, stížnost č. 64890/01

c. Rozhodnutí ostatních soudů

- 1) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 958/2009, ze dne 23. 9. 2010
- 2) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 3867/2011, ze dne 9. 5. 2012

- 3) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tz 316/2001, ze dne 10. 4. 2002
- 4) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tdo 578/2002, ze dne
- 5) Rozsudek Spolkového Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2003, sp. zn. 2 BvR 327/02
- 6) Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17. 2. 2011, sp. Zn. 62 A 8/2010.
- 7) Rozsudek Vrchního soudu sp. zn. 7 A 157/1995
- 8) Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. KSUL 71 INS 36648/2013
- 9) Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. KSUL 70 INS 32031/2013
- 10) Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 4517/2011, ze dne 17. 5. 2012

F. Elektronické zdroje:

- Codexis Academia, ATLAS Consulting spol. s r.o.
- Beck – Online, Nakladatelství C. H. Beck, s.r.o.
- Systém ASPI, Wolters Kluwer, a.s.

G. Ostatní zdroje:

- KUBÍK, Jiří. Odpovědi prezidenta republiky na otázky Mf Dnes ohledně vyhlášení dílčí amnestie. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cz>
- JAKL: Inspirovaly nás i nálezy Wagnerové. Ta opáčila: Je to neználek. Online. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz>
- Zpráva o činnosti Vrchního státního zastupitelství v Olomouci za kalendářní rok 2012.
- Závěrečná zpráva k hodnocení dopadů regulace k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb.
- Statistika ISIR za rok 2013.
- Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu
- <http://www.reformajustice.cz/ejustice/>
- <http://www.justice.cz>
- <http://isir.justice.cz>